Magistri Hyeronimi Vicecomitis. Lamiarum siue stria rum opusculum ad illustrissimum Mediolani ducem fran ciscum Sfortiam Vicecomitem: Incipit feliciter.

i N dubium uerti uideo Illustrissime princeps apud nonnullos nostri temporis non uulgares ho mines: uera ne sint an falsa que de ludi ficatione prestigiose artis crebro enarrari so lent: maxime cum inter eruditos secularium litterarum magnum diu certamen super iis fuerit: que pro pe impossibilia esse uidentur. Pleriq3 enim simpliciter ab negantes magiicas: fascinationes: dicere ausi sunt nocturnas illas uetularum circulationes: atq3 obscenitates: & mille tur pitudines: que fieri i uulgo dicuntur penitus nullas esse: filii uero maleficiorum periculis & plurimis uenefitiis moti: Lamias siue strias esse credunt: & nequaq3 cōmenticia que muliercule se se noctu patrasse in questionibus confitētur: finiende ob hoc supplicio ignis. Rogatus itaq3 a multis ut de re hac mirabili sententiam meam dicam: pauca in scrip tis redegi: non tam ut amicis placerem: q3 ut maiori profe ctui studiorum meorum consulerem: i quibus hinc atq3 il linc perypatetico more argumenta mouent: eo quidem di cendi genere quod modo physice & theologyce loquentib9 cōuenit qui rebus magis q3 uerbis se acōmodat. Quo circa illustrissime princeps: opusculum ipsum excellētie tue me rito dedicandum cognoui quippe: qui p tua inata cupidita te ueri inuestigandi & cognoscedi preclara omnia: mirum in modum studiosus sis: ut sicut in ceteris. ita & in iis quoq3 prestantissimus semper princeps habearis. Bono igitur ani mo lamiarum munusculum nostrū suscipies: legesq3: quod & si dignitati tue impar sit que maiora meret: ex ipsa tamē obseruantia magna in te mea par illi fiet facietq3 sincera de me tua existimatio: que pro magnitudie excelsi tui animi: non rei temporalis precium q3tumcunq3 magne pensare so let: sed cogitare solum qualis sit animus offerentis. Non te fugit deuotionem uidue: Cresi diuitiis prelatam fuisse: que non nisi duo era in gazo philatiū miserat. Ego nichilomin9

in supplementum religiosi munusculi: etiam me ipsum il lustrissime dominationi tue dedo: & sic deditum simul esse perpetuo tene. Bene tibi semper sit gloriosissime princeps.

Vtrum lamie: que uulgari nomine strie nuncupantur: uere & non fantastice siue apparenter ad ludum eant:

P Robatur primo q lamie: que uulgari nomine strie nūcupantur uere & non fantastice siue apparenter ad ludum uadant: Nam tales si relapse fuerint tradūtur potestati seculari ut ī dilate animaduersione debita puniantur extra de here. inquisitionis. li. vi. que animaduersio debita est crematio ex communi cōsuetudine: Sed ab hoc q quis sompniat commedere: & bibere tripudiare: uindicte faciende modum seruandum contra inimicos quem a demone petunt aliquando: pecunias postulare: cognoscere mulierem: nel a uiro cognosci: neccare infantes baptizatos: baptismo abrenūciare cōculcare crucē pedibus: dominam ludi uti deum suum adorare: sicut tales faciunt prout ab eis fertur: non cremantur: ergo talis ludus est uerus & non fantasticus.

Secundo euntes ad hunc ludum cognoscunt omnes uenientes qui aliquando sunt ex longinquis partibus & quos nunq̄ uiderunt eundem sermonem habēt ī iis que ibi fiūt: Vadunt cōiter nocte precedēte diem Iouis. Multa futura cognoscunt. sciunt quādoq̄ curare morbos quasi incurabiles: Sed ista non possunt sompnia esse quia sompnia aliquādo īpediūtur ex uehementi motu euaporationis ascendētis ad cerebrum s'm philosophum in secundo de somp. & uigi. in fi. & ista est causa quare pueri non sompniant & illi qui īmediate post cibi sumptionem dormiunt: nam tunc cibus existens in stomaco multos uapores emittit ab cerebrum obfuscātes fantasmata siue illarum similitudines que apparent in sompniis: Cum autem multi ex iis in mediate post cenā ad ludū eant: ergo ī talibus ista nō sunt sompnia.

Tertio s'm philosophum in secūdo de. somp. & uigi. dantur homines qui nunq̄ sompniauerunt: & aliqui solum in

senectute: Cum autem multi uadant ad istum ludum: possi bile est ut aliquis eorum sit talis conditionis: ergo in simili talis ludus non erit sompnium.

Quarto tales confitentur obtulisse aliquando uerũ cor pus christi: quando namq; illud in ecclesia sũmunt fingunt os abstergere: & ipsum ex ore extrahunt: & post ĩ tali ludo uel ipsum pedibus conculcant: uel demoni offerunt: & ali quando filios baptizatos nepotes aliosq; infantes post ob lationem statim: uel in termino dato a domina ludi moriũ tur: & hoc in multis passibus reperitur: & ego ipse ab eisdẽ sepius audiui. Diuus etiam Augu. in. xxi. de ciuitate dei. c. .xiii. sic ait prorsus quod scriptum est graue iugum sub filiis Adam a die exitus de uentre matris eorum usq; in diem se pulture matre omnium: usq; adeo impleri necesse est: ut ipsi paruuli per lauacrum regenerationis ab originalis pec cati quo solo tenebantur uinculo iam soluti mala multa pa cientes nonnulli & ĩcursus spirituũ malignorum aliquãdo patiantur. Et Hyeronimus in epistola ad paulam de dormi tione Bresile ait. Quid cause est ut sepe bimuli & trimuli & ubera materna lactentes a demonio corripiuntur? Etiam beatus Thomas in. iii. libro contra gentiles. ĩter alios effec tus artis magice ponit: q leguntur quandoq; pueris inno centibus accedere ergo uidetur ex quo realiter pueri moriun tur quando defferuntur ad talem ludum: q talis ludus non sit fantasticus sed uerus.

Quinto fm philoso. vii. ethy. & in princi. tertii de sõp. & uigi. Quod multis uidet ĩpossibile: ẽ oĩno ut sic falsum: sed multi ex istis dicũt se ire quãdo nõ dormiũt: & aliquãdo si locus ubi debet cõgregari est eorum habitationi uicinus: absq; baculo uncto & equitatiua illuc pergunt: si autem sit multum distans: tunc defferuntur super baculum unctum pinguedine puerorum: uel a quadã bestia figuram lupi uel capre habẽte: aliorumq; animalium: ex iis ergo apparet q ludus iste est uerus & realis.

Sexto In quibusdã pcessibus legitur q tales mulierculę ĩ formis gatarũ ĩtrãt domos ubi iacẽt ĩfantes: & aliqñ a pa rentibus ĩfantiũ abscisa fuit manus: uel pes: uel erutus fuit oculus

talis gatte: & re ipsa postea iuentū fuit ī illa muliercula que putabatur in tali forma domum intrare membrum uel abscisum uel apesum ergo talia nō sunt ludificatoria quār. &c.

Septimo fm magistrum sen. in. iiii. di. xxxiiii. & beatū Thomā: Albertū magnū: & alios theologos: malefitia sunt uera: ymo canonicum ius specialem titulū facit de frigidis & maleficiatis: ergo & ea que in tali ludo fiunt erunt uera: quia omnia ista fiunt arte & uersutia demonis.

Octauo Talis ludus nullo modo ē īpossibilis: Nā demones possunt defferre homines de loco ad locū: sicut de Simone mago ī legēda beati petri apostoli legitur: & de Hermogene ī hystoria seu legēda sancti Iacobi dicitur ꝙ demones ligatis manibus ad tergū duxerūt eū ad Iacobū. Etiā angeli nō solū fm theologos sed etiā philosophos mouent orbes: nā Aristotiles. in. ii. prime philosophie nititur ꝓbār numerū ītelligētiarū fm numerū orbiū quos mouēt: ergo multo magis poterūt mouer unū hominē. Danielis ēt ult. c. dicit: ꝙ angelus dn̄i portauit Abachuc in capilo capitis sui posuitꝙ eū ī Babilonē. Et Actuū. xix. c. legitur ꝙ spiritus domini rapuit Philippū & iuentus est in Azoto: & multa similia & bonorū & malorū angelorū repiūtur: & quātū ad uirtutē motiuam eadem est ratio in bonis & in malis angelis: sicut uniuersaliter theologi tenēt. Quod nō sit īpossibilis ex ꝑte demonum in actu uenereo agentium ut uiri: aut patientiū ut mulieres probatur: Nam Ioseph⁹ uir magne auctoritatis super illud genesis. c. vi. uidentes filii dei filias hominum ꝙ essent pulchre: ubi fit mētio de illis gigātibus q erāt uiri famosi & potentes a seculo: dicit expresse gigantes illos genitos fuisse ex concubitu spirituum incuborum cū mulierib⁹. Augustinus de ciuitate dei. c. xxiiii. sic ait apparuisse hominibus angelos ut nō solū uideri sed etiā tangi possent: Eadē uerissima scriptura testatur: & quoniam creberrima fama ē multos esse exptos uel ab eis qui expti sunt (de quorum fide dubitatio non est) audisse confirmant siluanos & phanos quos uulgo incubos uocāt: improbos sepe extitisse mulieribus & earum apetiisse & peregisse concubitum: & quos demones quoe dusios Galli uacant: hanc assidue immundi-

etiam & temptarẽ & efficere plures talesq; asseuerant ut hoc negare impudentie uideatur. Isydorus etiam dicit: ꝙ incubi dicuntur ab incubando: sepe enim improbi existunt mulieribus & earum peragunt concubitum quos demones Galli dusios nuncupant quia assidue hanc peragunt immundiciam. Beatus Thomas. Albertus magnus. Bonauentura. & multi atq; multi theologi super distinctione octaua. ii. sen. manifeste confitentur dari demones incubones & subcubones. & ibidem dicunt Bonauentura: Richardus: Petrus aureali: Bonbologius. & multi alii: Merlinum Britanie regem progenitum fuisse ex demone incubo: Multi etiam hystorici idem affirmant: Si ergo possibile est ꝙ demones possint de loco ad locum homines defferre & cum eis commisceri: & tales confiteantur ꝙ ad locum ubi congregatio fit pergunt si eorum habitationi sit uicinus: uel portantur si est distans: ergo uidetur ꝙ talis ludus sit uerus & non illusio ymaginaria uel sompnium.

Si quis diceret hunc ludum esse impossibilẽ: quia alique ex istis dicũt ꝙ hora q̃rta ad ludũ uadũt: & tunc iacẽt ĩ lectis uelud mortue: & ĩferius ĩ exemplo sancti Germani idẽ ponetur: sed ĩpossibile est ꝙ idem corpus numero sit simul in diuersis locis: ergo nõ possunt esse in lectis & ĩ ludo.

Probatur istam rationem esse nullam: Nam sicut testatur legenda sancti Martini: beatus Ambrosius eadem hora uisus fuit Mediolani ad altare & in ciuitate Turonensi faciens officium in exequiis beati Martini. De Symone mago dicitur in legenda sancti petri apostoli: ꝙ eadem hora in cõclaui erat cũm Nerone: & foris loquebat̃ populo: ergo possibile est ꝙ una eademq; hora unum corpus numero sit in diuersis locis quare &c.

Rationes probantes ꝙ realiter non uadant ad ludum.

IN cõtrariã partẽ ẽ auctoritas decreti. xxvi. q. v. c. epi. Ita ibi legitur. Illud nõ est obmittẽdũ: ꝙ q̃dã scelerate mulieres retro post Sathan cõuerse: demonũ illusionibus & fantasmatibus seducte: cre-

dunt se & profitentur cum diana nocturuis horis dea paganorum uel cum Herodiade & Innumera multitudine mulierum equitare super quasdam bestias & multa terrarum spatia in tempeste noctis silentio per transire eius iussionibus obedire ueluti domine & certis noctibus ad eius seruitium euocari :Sed utinam hec sole in perfidia sua perissent : & non multos secum ad infidelitatis interitum per traxissent :Nam & inumera multitudo hac falsa opinione decepta:& uera esse credunt :& credendo a recta fide deuiant & errore paganorum inoluuntur & cetera .& in fine sic ait Quisquis ergo credit posse fieri aliquam creaturam aut in melius aut deterius imutari aut transformari in aliam speciem uel similitudinem nisi ab ipso creatore qui omnia facit & per quem omnia facta sunt procul dubio infidelis est & pagano deterior .Ex hac auctoritate manifestum est talē ludum esse ludificatorium & non uerum.

Secundo arguitur sic.In legenda sancti germani dicitur Hospitatus germanus in quodam loco :cum post cenā mēsa iterum pararetur .admirans interrogat cui de nouo pararentur .Cui cum diceret ꝙ uiris & mulieribus qui de nocte incedūt.Illa nocte germanus statuit uigilare & ecce uidit multitudinem demonum in forma uirorum & mulierum uenientem.Qui eis precipiens ne abirent conctos de familia excitauit inquirens si personas illas cognoscerent. Qui cum omnes uicinos & uicinas esse dicerent misit ad domos singularum precipiens demonibus ne abirent & ecce omnes in suis lectulis sunt inuenti.Adiurati igitur se demones esse dixerunt ex hoc exemplo habetur ludificatio huius prestigiose artis.

Tertio sicut falsum ꝙ tales muliercule transformentur in gattas dato ꝙ ita firmiter credant dicente .Augustino .xviiii.de ciuitate dei .c.xviii.Non solum animam sed nec corpus quidem illa ratione credo demonum arte uel potestate in membra uel liniamenta bestialia posse cōuerti eadem ratiōe talis ludus erit deceptorius dato ꝙ firmiter credant hunc ludum esse uerum .Similiter sicut decipiuntur credendo ꝙ intrent domos ianuis clausis quia secundum

philosophum in quarto phisicorum si unum corpus alterum subingredi debet necesse est ꝙ illud aliud recedat: ita & in ludo quare & cetera.

Quarto dicunt tales ꝙ exeunt domum super baculum unctum per caminum sed hoc est manifeste falsum quia homo cum habeat corpus densum & solidum non potest transire per foramina ita parua sicut sunt foramina camini. Etiam dicunt quod intrant per fenestras habentes ferratas quod est manifeste falsum quare &c.

Quinto impossibile est idem corpus numero eodem tempore esse in diuersis locis sed quedam ex istis affirmant ꝙ eorum corpora in lecto iacent quasi mortua illa hora qua ad ludum uadunt. Etiam in exemplo sancti Germani hoc est manifestum ergo hec omnia sunt falsa quare & cetera.

Sexto refferunt ꝙ commedunt aliquando epar: uel cor: uel pulmonem unius hominis uel alterius animalis in Veru & talis homo si uult sanari accipiat modicum uini albi tepidi cum partibus adherentibus superficiei ueru ubi coctum est epar: & illud bibat & statim sanatur. Sed sine dubio impossibile est ꝙ aliquod animal uiuat sine corde ergo falsa est sententia ista quare & cetera.

Septimo aliquando aliquis ex istis petierunt a demone pecuniam & uisum est eis ꝙ realiter dederit & quando sunt domi nusꝙ̄ inueniunt eam quod est manifestum indicium deceptionis. Que hic dico omnia ex confessionibus huiusmodi hominum accepi. quare & ce.

Octauo referunt tales ꝙ comedunt aliquando unū puerum coctum in uno magno lebete uel unum bouem & similia animalia & domina ludi precipit eis ꝙ seruent ossa post cibi sumptionem compaginatis in unum ossibus. domina ludi baculo quodam tale quid tangens facit ut reuiuiscere uideatur: Sed hoc est manifeste falsum: quia secundū cōmunem theologorum sententiam demon non potest resuscitare mortuos ergo uidetur ꝙ talis ludus sit illusio q dam etiam tales in mane ita esuriunt & sitiunt ac si non commedissent quod manifestum est iudicium ludificatio

nis quare & cetera.

Dillucidatio questionis proposite seu ueritas quesiti dubii.

p Ro ellucidatione huius questionis tria sunt per ordinem uidēda primum est ꝙ demones possu. assummere corpora diuersarum figurarum & apparere hominibus. secundum est ꝙ possunt ita oculos perstringere ꝙ una res uideatur alia. tertium est: quot modis fieri possit talis deceptio ꝙ una res uideatur alia.

Quod demones possunt assummere corpora diuersarum figurarum & sic hominibus apparere.

p Rimum scilicet ꝙ demones possunt assummere corpora diuersarum figurarum & homnibus apparere sic probatur. In legenda sancti Martini dícitur ꝙ cum Martinus Mediollanum peruenisset diabolus in humana spetie sibi obuius fuit. In legenda sancti Antonii legitur ꝙ diabolus in spetie pueri nigri ante beatum Antonium prostratus apparuit & ꝙ demones in formas uariarum ferarum apparuerunt & eum dentibus: cornibus: unguibus: crudelissime lacerauerunt de saluatore nostro Mathei quarto capitulo legitur Assumpsit eum diabolus in sanctam ciuitatem & statuit eum supra pinaculum templi & iterum assumpsit eum in montem excelsum ualde: ubi glosa ordinaria sic dit. Nota hec omnia corporaliter facta esse nec mirum si permisit se circūferri qui permisit se crucifigi imo aliquando se transfigurat in angelum lucis secundum apostolum in secunda epistola ad corinthios capitulo secundo ut callidius homines decipiat. Magister sen. in secundo libro di. viii. dixit ꝙ angeli in corporibus assumptis hominibus apparuerunt atꝙ locuti sunt. & eandem sententiam tam de bonis ꝙ̄ de malis angelis communiter ibi affirmant expositores de apparitione bonorum

angelorum tota scriptura est plena Non sunt ergo deridendi illi qui dicunt uidisse aliquando demonem in forma humana : aut lupi : capre : similiuq; animalium : cum hoc & fieri possit & aliquando fiat. Non me hic extẽdo quia omnes hanc sententiam affirmant quare & cetera.

Demones ita possunt oculos perstringere humanos ꝙ una res uideatur altera.

Secundũ probatur scilicet. Quod demões possunt ita aciem oculorũ perstringere ꝙ una res uideatur alia. In legenda sancti clementis dicitur : ꝙ Simon magus confecit unguentum quoddam quo perunxit faciem faustiniani patris sancti clementis : & sic Simon uultum suum arte magica in faustinianum impressit ꝙ ab omnibus nisi a beato petro apostolo putabatur faustinianus Simonem magum esse : & uxor & filii faustiniani eum refugiebant. In legenda beati petri apostoli fertur Symonem magum Neroni dixisse. Vt scias optime imperator me uerum dei filium esse iube me decolari : & die tertia resurgã. Precepit igitur Nero carnifici ut decolaret eum : Qui cum putaret se decolare simonem decolauit arietem : Simon autem arietis membra recolligens se & illa tribus diebus abscondit : sanguis autem arietis ibidem congelatus remansit : die autem tertia ostendit se Neroni dicẽs : fac sanguinem meum abstergi qui effusus est quia ecce ego qui decolatus fueram (sicut promissi) die tertia resurrexi. Quod Nero uidens obstupuit & eũ dei filium esse putauit In eadẽ legẽda dicitur ꝙ Simon dum ante Neronem ad staret eius effigies subito mutabatur & mõ senior : mõ adolescẽtior uidebatᷣ In uitis patrum habetᷣ ꝙ arte magica quedam femina ĩ equam cõuersa triduo sine cibo mãsit & ad sanctũ Machariũ ducta ĩ propriã formã restituta ẽ In legẽda sancte iustine dicitᷣ ꝙ ciprianus magice arti ĩseruiebat ita ꝙ matronas in iumẽta cõuertere uidebatᷣ & multa alia ꝑstigia exercebat. Quãdoq; se uidebatᷣ cõuerti arte magica ĩ feminã : quãdoq; ĩ auẽ & similia exẽpla q̃si innumerabilia

reperiuntur dominus Isidorus l.viii.ethymologiarū.l.c. de magis:ait ferī & quedā maga famosissima circe:que socios Vlixis mutauit ī bestias. Legiī & de sacrificio quod Archades deo suo Lisceo īmolabat:ex quo qcūq: sumeret ī bestiarū formas cōuertebātur. Hinc apparet nō esse ī totū dubiū quod nobilis ille poeta scribit de quadā femina que magicis artibus excellebat:

Hec inquit se carminibus promittit soluere mentes
Quas uelit:ast aliis duras immittere curas:
Sistere aquam fluuiis:& sydera uertere retro:
Nocturnosq: ciet:mane mugiere uidebis
Sub pedibus terram:& descendere montibus ornos.

Beatus Augustinus l.xix.de ciuitate dei.c.xvi.dicit ꝙ greci: dyomedē finxerūt deū eiusq: sotios iuolucres fuisse cōuersos:& nō fabuloso poetico mēdatioq:sed hystorica detestatiōe cōfirmāt.& i.c.xvii.mētōnē facit de illa maga famosissima Circe:& dicit de quibusdā aliis:Nā & cū nos essem⁹ in Italia:de quadā regiōe illorū partiū audiebamus ubi stabularias mulieres ībutas iis malis artib⁹ ī caseo dare soleī dicebāt qbus uelent seu possent uiatorib⁹ unde in iumēta illi cōuerterēťur & necessaria queq: portarent: postq: pfuncta opera iterū ad se redirēt. Multa ouidius de Medea dicit. Sed ne michi dicereī:ꝙ mirāda canūt:sed nō credēda poete: dato ꝙ nō semp fingāt:ideo eorū dicta ī pſentiarū obmittam Sciendum tamen est:ꝙ secundum ueritatem: homines nō mutantur in bestias:sed secundum apparentiam tantum: ī quantum demon oculos nostros perstringit.ꝙ aut non uidemus:aut talem nō uidemus qualis ē res.ex iis ergo patet ꝙ demō arte sua facit ꝙ una res uideatur alia quare.&c.

Quot modis fieri possit ꝙ una res uideatur alia.

Circa tertiū.s:Quot modis fieri possit ꝙ una res uideaī alia:ē primo sciedū:ꝙ daī uisio ymaginaria ſm theologos q ē:quādo nō uideī res: sed ei⁹ similitudo:qua uisiōe ſm glo. Aug. beatus petrus uidit illud uas submitti de celo in terram in quo erant oīa

quadrupedia: & serpentia terre: & uolatilia celi. actuum .x. c. que nō corporea erant sed rerum ymagines. Eadem uisione beatus Benedictus totum mundum uidit: Nam in legēda sua dicitur: ꝙ totus mūdus uelud sub uno solis radio collectus ante eius oculos adductus est. Beatus Thomas in secunda secunde questione .xcv. articulo. iiii. respondet tandē secundum Augustinum ad symplicianum: ꝙ uisio Samuelis: quando Samuelem per Phytonissam Saul suscitari fecit sicut habetur in primo libro regū. c. xxviii. fuit uisio ymaginaria: Sic enim ait: Non uere spiritus Samuelis a requie sua suscitatꝰ est: sed aliquod fantasma & illusio ymaginaria dyaboli machinatōnibus facta: quem scriptura Samuelem appellat sicut solent ymagines rerum suarum nominibus appellari: Et hec responsio Augustini confirmatur .xxvi. q. v. c. nec mirum. Obmittendo ea que dominus Isidorus in .viii. ethymologiarū dicit de magycis: nigromanticis. ydromanticis: diuinis incantatoribus: ariolis: & similibus: ubi declarat ꝙ demonia secundum diuersitates rerum quibus tales utuntur diuersimode istis apparent: ponemus tres modos satis generales congruentes rei de qua loquimur: quos beatus Thomas sparsim & in diuersis locis ponit: scilicet: in scripto super secundum sententiarum .di. viii. & in prima parte. q. c. xiiii. Sed quia ipse breuis est: ideo inseram aliqua necessaria. Primo modo: demō potest ludificare sensus nostros ab interiori mouendo fantasmata & similitudines rerum existentium in uirtute ymaginatiua: sicut contingit in somphiis: Nam ex motu fantasmatum in somphiis apparet nobis ꝙ multa uideamus & audiamus: ita nobis uigilātibus apparet aliquando ꝙ multa uideamus: & hoc potest contingere duobus modis etiam naturaliter: ex agitatōne: scilicet: humorum ex qua resultat euaporatio quedā ad uirtutem ymaginatiuam ascendens & mouens uel causans illas ymagines taliter ꝙ uidebitur nobis ut mirabilia uideamus sicut patet in freneticis & accute febrizitantibus. Secūdo modo ex uehementi connexione intentionis secundū Bonauenturam ad fantasmata: que facit ut similitudo rei: res ipsa uideatur: sicut Augustinus exemplificat in libro

de trinitate dicens: quod quidam tanta connexione re cogitabat cuiusdam mulieris ymaginem ꝙ ei carnaliter commisceri uidebatur in uigilando: Cum ergo demon nō ignoret hos modos dico ꝙ potest illudere euntibus ad ludū ipsis & dormientibus & uigilantibus secūdo modo demon potest ita organa disponere sensuum: ꝙ una res apparebit alia: sicut ex habundantia humoris collerici uidetur gustui ꝙ omnia sint amara cum tamē aliquando sint dulcia: & ex descensu humoris sanguinei uel uaporis ignei ad oculos ui debitur nobis ꝙ que exterius apparent sint rubea: Sed cum demon hos modos cognoscat optime: ideo potest immuta re humores & tunicas oculi: ꝙ una res uidebitur alia. Ter tio modo demon potest ita disponere medium ꝙ una res uidebitur alia: & qua ratione fm beatum Thomam potest formare corpus cuiuscunq; figure: & illud assūmens in eo uisibiliter apparere: eadem ratione potest circūponere cui cunq; rei corporee quācūq; formam corpoream & offerre illud sensib⁹ nostris ita ꝙ putabimus unam rem esse presen tem: & erit alia sicut exempla supra habita demonstrant: ubi probatum fuit ꝙ demon ita potest perstringere aciem oculorum: ꝙ una res uidebitur alia: & secundum dominū Bonauenturam: aliquādo ex candele & pallearum disposi tione: uidentur pallee serpentes esse. & beatus Thomas di cit: ꝙ ad euaporationem cuiusdam fumi trabes dom⁹ uide buntur serpentes & multa huiusmodi experimenta fiunt a ioculatoribus: quos uulgus magos uocat: qui tamen si abs ꝗ auxilio demonis talia naturaliter faciant nō sunt ꝓprie magi: & hec omnia optime demon cognoscit ꝗ &c.

Determinatio auctoris de premissa questione: seu con clusione.

Taꝗ iis habitis dico breuiter: ꝙ tales realiter nō uadunt ad ludum: sicut probant rationes facte i contrarium: Quando enim dormiunt non est possibile ꝙ eorum corpora simul sint in lecto & in ludo: ergo tunc realiter non uadunt. Quando autem ui

gilant tunc ludificantur modis nunc proxime dictis: & simi le est de demone: & de illo qui uult socios decipere: Nam quanto callidius quis decipit socios: & maxime quando so cii non cognoscunt deceptionem tanto magis letatur: ita facit demon quia non solum decipit tales trahendo eos in perditionem sed etiam taliter facit ꝙ is firmiter credūt ue ra esse que sunt illusoria. Dico tamen ꝙ possibile est ꝙ tales uadant ad istum ludum: sicut probat ultimum argumentū demon enim potest deferre homines de loco ad locum. Dantur etiam demones in cubi & subcubi secundum com munem theologorum sentētiam ergo possibile est ꝙ mul ti & uiri & mulieres deferantur a demone ad certum locū uel ipsi uadant si sit eorum habitationi uicinus & ꝙ ibi sint demones ī formis uirorum & mulierum cum quibus com misceantur: ergo talis ludus est possibilis: Nec auctoritas de creti allegata huic sententie aduersatur dicit enim hoc esse falsum ꝙ uadant ad talem ludum & tamē cum hoc stat ꝙ sit possibile: quia secundum logicos multa sunt possibilia que tamen sunt falsa sicut ducem Mediolani esse regē italie uel imperatorem est possibile: & tamē est falsum ꝙ sit rex uel imperator: possibile est me esse Rome uel parisius: & ta men est falsum ꝙ sim Rome uel parisius. Et quādo dicitur in illa auctoritate: Quisquis credit posse fieri aliquam crea turam: & cetera. dicitur: ꝙ nō est possibile ꝙ fiat talis muta tio in aliam speciem realiter: tamen apparenter non negat quin hoc fieri possit: & ꝙ hoc sit uerū in. c. quasi immediate sequēti quod īcipit: nec mirum: affirmať ꝙ uirtute demonis illa Samuelis ymago appuerit. Sequēdo ergo ꝙ realř nō ua dāt: sed appenter: restat ad argumēta respondere q̄ pbař ui dētur ꝙ ad talem ludū uere & nō fantastice eant quasi. &c.

Responsiones ad prima argumenta ī cōtrariā partem.

a D primū argumentū quando dicitur ꝙ propter somniū nulľ cōburitur &c. dico ꝙ tales ī uigilia firmiter credūt oīa illa fuisse fcā et similib⁹ delec tātur atꝙ adherēt q̄ uidētur ī ludo fieri & iō crē

antur dicente Augustino.xviii.de ciuitate dei.c.xii.delecta
ri autem falso crimine crimen est:etiam' si quis sompniat
se alienam mulierem cognoscere propter antecedentem
cogitationem:uel post sompnium delectatur tali actu cum
assensu rationis: sine dubio peccaret mortaliter:& si tunc
moreretur dampnaretur perpetuo: Et ita patet ꝙ propter
sompnium quis punitur:principaliter tamen propter assen
sum rationis:Etiam multa mala demones ad instantiam
earum ut inferius declarabit̃ i ueritate faciunt: & eorum
societas periculosissima est:& ideo omni studio est eradicā
da quasi & cetera.

Ad secundum cum dicitur.ꝙ cognoscunt omnes ueni
entes & uno ore loquuntur quantum ad ea que ibi fiunt.
Dico ꝙ similia ibi fieri possunt & in sompno: & in uigilia
uersutia demonis: De sompno habetur exemplum sancti
Germani:nam illis uidebatur ꝙ irent ad domum hospitis
& ꝙ commederent & biberent multaq; facerent cognosce
rentq; omnes ueniẽtes:Demon enim ita mouebat fantas
mata talium & defluere ita faciebat ad organa sensuum ex
teriorum ꝙ illis qui putabant se ire ad illum ludum appa
rebant similia esse uera:In uigilia autem non solum utitur
hoc modo nunc dicto ad decipiẽdum:sed etiam offert sen
sib⁹ nostris uarias rerum ymagines:& maxime eorum qui
putant se ad ludum uenir̃ siue sint noti siue ignoti:siue sint
de terra sua siue de aliena.Nam uisio ymaginaria fit etiam
nobis non dormientibus:sicut exp̃sse patet in uisione bea
ti Benedicti: & Phitonisse:De iis quidem multa dicta sunt
in corpore questionis:& ideo non est mirandum si cogno
scunt uenientes ad hunc ludum quos nunquā uiderunt uel
quos putant uenire:Sciendum tamẽ est:ꝙ sicut nobis dor
mientibus fit emissio seminis: ita & nobis uigilantibus
fieri poterit:sicut exemplificatum est supra de illo qui tan
ta affectione ymaginem cuiusdam mulieris recogitabat ꝙ
ei carnaliter commisceri uidebatur: Apparentia ergo nō est
referenda ad emissionẽ seminis:sed ad illas ymagines quas
putamus essentia realia cum intantum' rerum ymagines.
Ad auctoritatem philosophi scilicet.ꝙ null⁹ sumpniet im

mediate post sumptionem cibi:dico q̃ uerum est naturali-
ter:uirtute tamen demonis potest fieri:Contrarium etiam
potest dici:q̃ huiusmodi uisiones non semper fiunt in som
pniis:Quando dicitur:q̃ tales multa futura predicũt:mor-
bos quasi incurabiles sanare uidentur:Dicitur q̃ demon ha
bet aliquando potestatem immittendi morbos sicut habu
it in Iob:& beatam Iustinam:quando illi febres immisit si-
cut in legenda sua dicitur.& aliquando habet potestatem ĩ-
ficiendi aerem:sicut in legenda sancte Iustine dicitur:q̃ An
tiochia passa est septenio pestilentiam uirtute demonis. In
legenda sancti Mathei dicitur:q̃ zaroes & Arphasath in ci-
uitate que dicitur Vaddaber fecerũt uenire duos dracones
ignem fulgureum ex ore & naribus emittentes:qui cũctos:
homines occidebant. In legenda beati Bertholomei dici-
tur q̃ demon quidam qui habitabat in ydolo Astaroth.lan
guentes se curare dicebat. Tamen non sanando subuenie
bat sed a lesione cessando.In legenda sauctorum apostolo-
rum Symonis & Iude dicitur:q̃ zaroes & Arphasath fece-
runt coram rege Babilonie q̃ uiri eloquentissimi loqui nõ
poterant:deinde fecerunt eos loqui:sed ambulare non po-
terant:postea ambulare fecerunt: sed & eos apertis oculis
fecerunt nihil uidere.etiam beatus Thomas iu tertio con-
tra gentiles:dicit q̃ demones possunt facere homines inui-
sibiles:& ita apparebit nobis q̃ non sint in domo: & tamẽ
erunt.Demon ergo aliquando reuelat huiusmodi futura eũ
tibus ad ludum & indicat eis modum tenendum in mor-
bis curandis dicendo:accipies modicum unius camisie uel
alterius generis panni:& talia dices:que sepissime sunt mẽ-
datia:sicut alique que uti ita loquar sunt meretrices & pu-
tant se ire ad istum ludum & commisceri carnaliter cum
multis:dicunt per meam uirginitatem:cum quibusdam pa
ter noster & aue maria:sic fiat.& aliquando remouetur ta-
lis morbus :non quia uerba illa uel characteres aut: arte
figure quibus aliquando magi utuntur efficaciam habeant
ad expellendos morbos sicut probat beatus Thomas in ter
tio libro contra gentiles:nec etiam pannus lineus aut lane-
us de se talem habet uirtutem:sed demon est ille qui aut re

mouet morbi causas: aut cessat a lesione: Nec huiusmodi in firmitatibus subueniri potest auxilio medicorum: sicut ex presse patet in maleficiatis. Si quis quereret quare demon decipit hominem similib⁹ uanitatibus: Dicitur ꝙ hoc facit: quia uidēs se expulsum a paradiso & delitiis ad quas homo ascendere potest: inuidia motus querit hominem huiusmo di delitiis priuare: Tales enim uanitates elongant hominē ab ipso deo & eum paradisi delitiis priuant iuxta illud pro phete: Odisti obseruantes uanitates. Et ideo magister sentē tiarum in secundo distinctione. xxi. dicit. Videns igitur dya bolus hominem per obedientie humilitatem posse ascen dere unde ipse per superbiam corruerat: inuidit ei: & qui per superbiam pri⁹ fuerat dyabolus: id est: deorsum lapsus: zelo inuidie factus est sathan: id est: aduersarius: Demon eti am optime cognoscit rerum causas: complexiones homi num: influxus celestes: & multa ex intrinsecis cordis medi tationibus quibusdam signis exterioribus: & datoꝙ per si gna exteriora non possint bene cognosci cordis intrinseca: tamen magnam coniecturam faciunt ad ea cognoscenda: Dicit enim Augustinus ibidem: ꝙ per nonnulla experimē ta compertum est cogitationes cordium ad demonum no ticiam peruenisse: ideo ex reuelatione malorum spirituum tales possunt dicere: talis infirmabitur tali tempore: & mo rietur uel non: sicut aliquando periti medici faciunt: & tali tempore descendent magne pluuie & niues & grandines si cut periti astronomi: ymo demon aliquando ad nutum eo rum grandines descendere facit in loco ubi eis placet: Nec res ista uideatur mirabilis: quia secundum Augustinum in tertio de trinitate: magy Pharaonis fecerunt ueros serpen tes & ueras ranas: & secundum beatum Thomam: Alber tum magnum: Petrū de Tarentasia: & multos alios in scrip to: super secundum sen. dist. viii. ergo multomagis possunt facere grandines. Sciendum tamen est: ꝙ faciūt hoc modo secundum Augustinum in quantum in elementis sunt que dam seminarie uirtutes quas ipsi optime cognoscūt: ex qui bus si in unum colligantur resultant effectus proportionati non ꝙ ipsi proprie talia faciant: sed natura sicut theologi

communiter tenent. Possunt etiam ignem de celo mitterē: suscitare uentos: ruere domos: sicut expresse patet in libro. Iob. & Augustinus in. xx. de ciuitate dei ait. Non enim quādo ignis de celo cecidit & tantam familiam cum tantis gregibus pecorum sancti Iob uno impetu assumpsit: & turres irruens: & domum decidens: filios eius occidit fantasmata fuerunt que tamen fuerunt opera sathane. Non sunt ergo derridendi similes qui dicunt ꝙ talia demones faciunt potest etiam demon reuelare ea que secreto in curiis dominorum dicuntur & tractantur: & ea que prophete dixerūt que aliquando nobis sunt occulta. Hos modos ponit Augustinus in libro de natura demonum: Non est ergo mirādum si tales sciant multa futura ex reuelatione demonum: periculosum tamen est demoni credere: Cum enim mendatiū loqtur ex propriis loquitur. Io. nono. c. & ideo si tales multa falsa dicunt: non est mirandum. De futuris tamen contingentibus que non habent causas determinatas: de quibus ītelligitur illa auctoritas Isaie: & similes. xxxxi. c. anuntiate que uentura sunt in futurum & sciemus quia dii estis uos: quorum cognitio ē solius dei: nichil ad presens dicam: quia in questione quadam que incipit: fatum dicens ordinē quo superiora agunt in inferiora detur: multa de diuinis dico qui proprie sunt illi qui sibi huiusmodi cognitionem usurpant: ubi etiam probaui ꝙ ueri astrologi non sunt debite loquendo diuini nuncupandi: Nec contra hos disputat Augustinus in quinto de ciuitate dei & in secundo de doctrina christiana: nec Ambrosius in quarto libro exhameron: & Gregorius in omelia de epyphania domini. ubi dicit. Absit a fidelium cordibus ut fatum esse aliquid dicant: sed contra aliquos falsos astronomos si astronomi dicendi sunt: qui secundum. Albertum magnum in secundo physicorum ponebant fatum necessitatis: & dicebant ꝙ in natiuitate cuiuslibet relicta erat qualitas & dispositio ex motu & situ stellarum que necessitatem rebus imponit tam in naturalibus quam in uoluntariis: iuxta illud. Seneche. Ducunt uolentem fata: nolentem trahunt. Veri

autem astrologi dicunt ꝙ influxus celestes non necessitant dicente domino ptholomeo de cẽtiloquio propositiõe .prima: Hec iudicia que tibi tradã sunt inter necessariũ & possibile: Dicũt tamen ꝙ inclinant cui iclinationi fieri potest resistentia a uoluntate nostra que per se non est subdita ĩfluentiis celestibus: Nec descendendum est ad quãcũq; particularitatem teste domino ptholomeo in eadem propositiõe qui sic ait. Astrologus non debet dicere rem specialiter sed uniuersaliter ut qui in cõmuni uidet rem aliquam: & ideo beatus Thomas in prima parte .q.c.xv. articulo quarto sic ait .pauci sunt sapientes qui huiusmodi passionibus ad q̃s inclinantur ex dispositionibus celestibus sciant resistere: iõ astrologi ut in pluribus uera possint predicere dicunt maxime in cõmuni non autem in speciali: quia nihil prohibet aliquem hominem per liberum arbitrium passionibus resistere: unde & ipsi astrologi dicunt ꝙ sapiens homo dominabitur astris scilicet dominabitur suis passionibus ad quas astra inclinant. Et ita patet ꝙ astrologi non sunt proprie diuini quia non usurpant sibi cognitionem eorum que nõ habent causas determinatas nam corpora celestia naturaliter agunt in ista inferiora & sunt cause ordinatissime in agẽdo dato ꝙ aliquando eorum actio impediatur aut ex indispositione passi. sicut aliquando sub eadem constellatione nascuntur gemini quorum unus erit masculus alter femina aut ex libertate arbitrii nostri qui per se huiusmodi influentiis non subditur dato ꝙ sepissime flectatur uoluntas nostra ab huiusmodi influentiis ad eas quas inclinant. passiones sequendas. Sed quia ut dixi multa de astrologis: diuinis. uariis que superstitionibus in questione de fato & approbo & improbo ideo ad presens supersedeo: quare & cetera.

Ad tertium quando dicitur ꝙ dantur homines qui nunquam sompniauerunt: Dico ꝙ si talia fierent solummodo in sompniis non admitteretur casus secundum. Sophistas quia directe repugnaret positioni nostre: posito autem quod similia non solum nobis dormientibus sed etiam uigilantibus fieri possint tunc argumentũ nihil probat

sed factum sit propter eos qui putant huiusmodi tantum somnia esse quare. &c.

Ad quartum quando dicitur: infantes realiter moriuntur. Dico ꝙ demon hoc facit: & ideo notanter Augustinus dixit: ꝙ spirituum malignorum incursus: & non striarum patiuntur. & Hyeronimus ꝙ a demonio corripiuntur: & non a Lamiis: sicut etiam filios Iob interfecit. Iob. primo .c. & septem uiros Sarre filie Anne & Raguelis: Tobie septimo. c. Non nego tamē quin possint interficere pueros quādo eos habent in potestate sua sicut singuli homines facere possunt. Sed quis ita dicere posset: uidetur ꝙ deus sit iniustus si fas est dicere permittens ista fieri in infantes & exerceri qui sunt puri & innocentes. Respondetur: ꝙ ex hoc in nullo apparet iniustitia diuina: Nam tales infantes baptizati uolant ad superos ubi sine fine beatam uitam ducent. Posito etiam ꝙ tales non sint baptizati: dato ꝙ communiter baptizatos accipiant: sicut tales fatentur: adhuc nulla est iniustitia: quia si superuiuerent fortassis dampnarentur: Sed si moriuntur non baptizati ante usum rationis descendunt ad Limbum puerorum ubi nulla est pena: ymo magnam delectationem habent in cognitione eorum que naturaliter cognosci possunt secundum beatum Thomam in questionibus de pena peccati originalis. Ex parte etiam eorum qui perpetrare malum putant in quibus uoluntas pro facto habetur: nulla est iniustitia: Tales namq; deserunt uerum deum: & demonum uolunt fieri serui: Quanto ergo plura mala perpetrauerint: tanto magis efficientur dyaboli membra acriusq; punientur. Datur etiam aliquando potestas demoni in seruos christi ad probandam eorum patientiam: Ideo magister sententiarum in secundo di. septima sic ait. Potestas a deo data est: scilicet: demoni: uel ad fallendum fallaces: uel admouendum fideles: uel ad excitandam probandamq; iustorum patientiam. Sed quis etiam posset dicere: si demon habeat potestatem super peccatores: scilicet: interficiendi eos? Et uidetur ꝙ sic: Nam interficit (ut dixi) innocentes: ergo multo magis potest interficere peccatores. Respondetur: ꝙ demon tātum potest quan-

tum deus illi permittit: & aliquando deus permittit q demon faciat maiora & nō minora sicut legitur Exodi. c. septimo q magy pharaonis fecerunt ueros serpentes & ueras ranas secundum. Augustinum in tertio de trinitate: & non potuerunt facere cynifes qui nichil sunt ī comparatione ad serpentes ad declarandum: q demones non possunt nisi que deus permittit: & aliquando permittit minora fieri & non maiora: De multis etiam legitur q propter scelera sua interfecti sunt a demone. Sciendum est q demones non faciunt quicquid facere possunt sicut & nos: dicente magistro sententiarum in secundo dis. septima. Illud quoq sciedum est q angeli mali quedam possunt per nature subtilitatem: que tamen non possunt propter dei uel bonorum angelorum prohibitionem: id est: quia non permittuntur ea facere a deo uel ab angelis bonis. Quia in argumento facta fuit mentio de corpore christi: quia uidetur res mirabilis q permittatur se pedibus conculcari. Dici potest q permisit se crucifigi: ergo multo magis potest permittere se pedibus conculcari quare & cetera.

Vel meo modo adde huic responsioni auctoris & dic q per hoc q permitat sacrificium istud corporis ueneranđum conculcari pedibus: non est mirandum tanq contrarium diuine bonitati sue: cuius ineffabili pietate etiam cottidie permittit se in altari summi tam a bonis q a malis: ymo & a concubinariis: sacrilegis: raptoribus: homicidis: & scelestibus innumeris: Nec ideo minuitur dei uirtus: potentia: sapientia: intelligētia: bonitas: & cetere eius proprietates ex hac indigna & dampnabili sumptione: quia fit nō ad iniuriam sacramenti que uertatur in diminutionem diuine prouidentie: sed in dampnationem eternam indigne summentis: dicente apostolo: post probationem quam prius docuit fiēdam: qui manducat & bibit indigne iuditium sibi mādducat & bibit nō diudicans corpus domini. Et ideo in simili: per talem conculcationem pedum ut supra: nō cōculcatur nec in aliquo leditur diuina maiestas sui respectu: sed tantum quo ad effectum conculcantium & peruersam intentionem in quorum capud conuertitur dolor: a quibus

ut propheta ait longe est peccatoribus salus :& sicut idigne summētes nō uer summūt corpus christi quo ad uirtutē diuinorū & efficatiam:sed tātum quo ad eorum iuditium & ulctionem idigne summiētium:sic eum pedibus cōculcātes nō illi diuine maiestati obprobrium afferūt:sed tātum cōtra se dei idignatōnem prouocāt ad uindictā:ut de blasphematoribus potest idem argumētari:isuflātibus i puluerem cōparatis:qui & si crudeliter blasphemēt:nichil tamē de illius gloria minuunt atq; maiestate :q nec augeri nec minui potest dicēte ꝓpheta:Magnus dominus & laudabilis nimis & magnitudinis eius nō est finis:Irrogatur ergo nō christo iniuria que ledat diuinam maiestatem:sed q pnitiose cōdēpnet pedib⁹ cōculcātes:Nam q habitat i celis irridebit eos: & dominus subsanabit eos:cū loquetur ad eos i ira sua & in furore suo cōturbabit eos.Nec mirū si nō mōstratur ex tali scelere miraculum:qa alias multa ostēsa sunt:& i ostēsione miraculorū ꝓcederet i infinitū cōtra Aristotelē cū cottidie malis nostris actionibus ꝓuocet deus:nec fides nostra i miraculis habet uirtutē:Nā fides non habet meritū ubi humana rō ꝑstat expimētū.Nō enim solū ꝑcutit deus temere tantū tractātes sacramētū ut de Oza legit ꝙ percussus fuit a domino sup temeritatem & interiit quia extenderat manum ut sustineret archam quoniā boues calcitrabāt sed & seruis suis ꝓphetis isultantes atq; iproperantes .Nam Dathan & Abiron uiuos terra absorbuit ob cōtumeliā & irreuerētiā quā iferebāt Moysi seruo dei .Si de⁹ cōtumeliā seruo illatā ulciscit :quāto magis sibi irrogatā uidicabit:Nemo ergo iuditiū se credat euadere diuinū q cōtumeliose tm̄ ꝑsumpserit tractare sacramētū. Ad qntū scilicet ꝙ multis uidet quasi ipossibile ē ut oīno sit falsū:Sic itelligit:multis nō deceptis nec illusis:Nā si plures essēt febricitātes qb⁹ uinū uideret amarū ꝙ̄ sani:n eēt iudicādū de uini dulcedīe fm. iuditiū febricitātiū sed sanorū.Vl sic.Quod plurib⁹ ut s. sapiētib⁹ nō āt uulgarib⁹ quorū opīo rara cū sapiētia cōueit:Nā uulgares dicūt ꝙ felicitas cōsistit i diuitiis:sapiētes uero i opatōe anie fm uirtutē ꝑfectā ꝓut philosoph⁹ dicit i prio ethycorū:que uirtus perfecta qua utitur felix in uita ciuili est prudentia:

in cõtemplatiua autem est sapientia & tamen in hac re : & in aliis magnis atq; arduis non sequitur uulgarium qui plures sunt sapientibus oppinionem sed eornm qui recte sapiunt sed aliquis posset dicere magnam admodum parit admirationem ꝙ nobis uigilantibus appareat ꝙ portemur ad certa loca & quiescamus Respondetur ꝙ beatus petrus actuum .xii.c. quando liberatus fuit de carcere sequebatur angelum & nesciebat quia uerum esset quod fiebat per angelum putabat enim se uisum uidere : mouebatur enī beatus petrus & tamen putabat ꝙ quiesceret : similiter nobis stantibus in naui apparebit aliquando ꝙ arbores existẽtes super litus uelocissime moueantur & ligna in fluuiis existẽtia quando apparet aliqua pars supra aquam si nauis magno impetu descendit uidẽtur aduersus nos maxima celleritate uenire & tamen quiescunt . In sompniis etiam uidebitur nobis aliquando ꝙ naturaliter portemur de loco ad locum & multa terrarum spacia transceamus cum ergo demon optime cognoscat huiusmodi apparitionis causam : non est mirãdum si hoc nobis uigilantibus faciat immo uidetur aliquãdo nobis ꝙ simus in uno loco & erimus ī alio sicut declarabitur ī responsione argumenti proxime sequẽtis & multis uidetur ꝙ multa uideant que tamen nõ uidẽt quare & cetera.

Ad sextum quãdo dicitur ꝙ aliquãdo uulnerãtur que ītrãt domos ī formis gattarum & cetera dico ꝙ demon in forma prout ītrat domum & quicquid agit demon : ex illusione dyabolica apparet ei que putat firmiter se cõuersam ī gattam ꝙ ipsa agat & ꝙ percutiatur a patre infantis cum tamen demon percutiat eam in lecto existentem & ꝙ aliquando nobis uideatur ꝙ aliquid faciamus &. reperiatur factum sicut nobis apparuit & tamen demon non perfecerit probatur per Augustiũ in .xviiii. de ciuitate dei .c.xviii. qui sic ait. Quidam nomine prestantius patri suo contigisse indicabat ut uenenum illud & istud & id de quo superius dixi quod dabant ille stabularie mulieres per caseum ī domo sua dum sumeret & iaceret in lecto quasi dormientis : qui tamen nullo modo poterat excitari : post autẽ aliquot

dies eum ueluti euigilasse dicebat & quasi sompnia narrasse que passus est caballum :scilicet factum: ānonam inter alia iumenta baiulasse hominibus que dicitur .Retica quoniā ad Retias deportatur quod ita ut narrauit factum esse con pertum est que tamen ei sompnia sua uidebantur iudicauit & aliud ī domo sua per noctem anteꝗ̄ requiesceret uidisse uenientem ad se philosophum quendam sibi notissimum sibi ꝙ exposuisse non nulla platonica que antea rogatus ex ponere noluisset & cum ab eodem phylosopho quesitum fuisset :cur in domo eius fecerit quod in domo sua petenti negauerat non feci inquit :sed me fecisse sompniaui .Ex iis duobus exemplis expresse patet ꝙ impossibile sit idem corpus numero esse simul ī diuersis locis ꝙ uideatur nobis ꝙ aliquid faciamus & reperiatur factum sicut apparuit nobis :& tamen demon id peregerit sicut fecit in defferendo ānonam & in exponendo illa. Platonica etiam beato Ambrosio apparuit ꝙ faceret offitium in exequiis beati Martini dicit enim: eius funeri obsequium prebui sed ultimam orationem uobis excitantibus explere non ualui & re ipsa ita īuentum fuit sicut ipse retulit & tamen secundum .Egidium ī quoddam quolibet ubi querit an beatus Ambrosiꝰ interfuerit exequiis beati Martini :dicitur :ꝙ angelus bonꝰ in forma beati Ambrosii fuit ī ciuitate Turonensi: & uerū corpꝰ beati Ambrosii erat Mediolano & ita patet ꝙ idem corpus numero non sit simul ī diuersis locis .Simili modo dicendum est de Symone mago: ꝙ uerum corpus suū erat in conclaui dum loqueretur cum Nerone: & demon sicut legenda dicit in eius specie foris loquebatur populo. Ex iis ergo patet ꝙ nobis uidebitur ut aliquid faciamus & reperiatur ita esse factum & tamen non a nobis sed ab alio. etiam manifestum est ꝙ uidebitur uni ꝙ sit in uno loco :& erit in uno alio :sicut beato Ambrosio uidebatur ꝙ esset in ciuitate Turonensi & erat Mediolani etiam seruis regis Syrie qui missi fuerant ad capiendum Helyseum quarto regum.c.vi.uidebatur ꝙ nō essent in dotaim .facta oratione ab Helyseo :& ꝙ Helyseus non esset ante oculos eorum & tamen & ipse Helyseus erat ibi & illi erant in dotaim. Ecce

quanta fraudolentia utitur demon ad illudendos homines facit enī ꝙ una res uidetur alia: ꝙ appareat nobis ꝙ portemur ad aliqua loca: & simus ubi non sumus: & ut firmius inducat homines ad credendum similia esse uera & non ludificatoria aliquando eos qui huiusmodi non adherent: temptando tamen demonem scilicet ascendendo super illos baculos unctos deffert ad loca remota & ibi eos relinquet ut inducat non adherentes ad credendum hunc ludū esse uerum & credentes magis confirmet. Si quis diceret: apparet tali delato ad illas longinquas partes ꝙ uideat ibi homines dato ꝙ statim disparent dico ꝙ demones ibi possunt apperē sicut patuit ī exēplo santi Germani & beat? Germanus realiter erat ibi & tamen deceptio erat ex parte eorum qui putabant tales demones esse ueros homines: & ex parte eorum qui putabant se ire ad illum ludum. Ita etiam quis non credens nec de societate existens realiter poterit ad aliquem locum defferri: & tamen erit illusio: & ex parte eius qui realiter est ibi credendo illos esse ueros homines cum sint demones & ex parte eorum qui putant se ire ad illum locum cum tamen non uadant quare & cetera.

Ad septimum de maleficiatis que secundum cōmunem opinionem sunt uera. dico ꝙ non est similitudo quia ista sunt ut plurimum in somphiis maleficia autem non etiam concederem ꝙ realiter magy aliquando portantur de loco ad locum & tamen auctoritas decreti negat ꝙ similes defferantur ad locum ubi ista domina ludi ressidet. Aliqui dicere uoluerunt: ꝙ maleficium & frigiditas cōplexionis idem sunt. Sed sine dubio apud recte intelligentes hoc est manifeste falsum. Nam ut experimento patet aliqui sunt ita maleficiati ꝙ unam & aliquando pulchriores non poterunt cognoscere. & turpiores cognoscent mulieres etiam beatus Thomas in scripto super quartum sen. di. xxxiiii. dicit. Ex maleficio homo potest esse īpotens ad unam & nō ad aliam. Dominus Hostiensis in summa libro quarto Rubrica. xvii. de frigidis & maleficiatis pagrapho q̄ īpotentia uersi. occulta. & sequenti: dicit ꝙ aliquando maleficiantur

homines ita ꝙ redduntur ipotentes omnibus preter uni: & si illa sit uxor bonum est sortillegium: Aliquando male ficiatur homo adeo ꝙ non potest cognoscere uxorem sed bene cognoscet omnes alias: Sed frigiditas naturaliter est ipotens equaliter ad omnes ergo non est maleficium fri giditas naturalis etiam frustra poneretur illa communis diuisio & theologorum & canonistarum in tractatu de im potentia coheundi que aliquando impedit matrimonium que talis est. Due sunt huiusmodi ipotentie: species una naturalis sicut frigiditas cōplexionis altera accidentalis: sicut maleficium: Si enim essent idem: utrunq; aut esset naturale: aut artificiale: cum ista inter se multum differant etiam mutatio complexionis frigide: in temperatam uel calidam: aut econuerso: non potest fieri subito: sed cum magnis & non breuibus medicorum remediis: sed per maleficium statim quis efficitur impotens & remotis cer tis rebus in quibusdam locis fit potens sicut experimento patet: Etiam maleficia fiunt arte demonis sicut omnes cō cedunt: sed frigiditas prouenit ex cōplexione ergo non sūt idem quia diuersarum causarum diuersi sunt effectus. qua re & cetera.

Ad octauum & ultimum argumentum responsum fuit scilicet ꝙ possibile est ꝙ tales uadant uel defferantur: & cū hoc stat ꝙ nec defferantur nec uadant realiter. Sciendum est ꝙ aliqui theologi uisionem ymaginariam uisionem: spiritualem uocant: Quando ergo dicitur ꝙ iste mulie res aliquando spiritu uadunt ad ludum non est intelligen dum ꝙ eorum spiritus separetur a corpore & ille uadat corpore manente in lecto quia secundum philosophos: mors nil aliud est ꝙ̄ separatio a corpore nec homines mor tui resuscitari possunt a demone: sed dicuntur ire in spiritu inquantum uisione spirituali talia uident: sicut etiam bea tus. Ambrosius in spiritu erat in ciuitate. Turonensi in quantum sibi omnia representabantur que in funere illo fiebant.

Sed quia facta fuit mentio de generatione: ideo uiden dum est quomodo angeli tam boni ꝙ̄ mali possint opa uir

tutis uegetatiue & sensitiue exercere? Pro cuius intellectu summendum est quod dicit beatus Thomas in scripto: sup secundum sen. dis. octaua. Angeli corporibus assumptis: uitam non influunt sed tantum motum: omnes ergo operationes que consequuntur corpus uiuum: non possunt angelis in corporibus assumptis conuenire: sed tantum illa que consequuntur corpus mobile inquantum mobile: ut mouere: impellere: diuidere: & huiusmodi. Vt hoc dictum beati Thome intelligatur clarius: descendamus ad exempla magis spetialia illa que dicunt motum aliquem realiter posse angelis conuenire: Cum ergo contritio cibi & tractio: motum quendam dicāt: & uox cum sit quedam aeris percussio secundum philosophum in secundo de anima. que non potest fieri absq; motu: etiam motus cuiuscunq; mēbri & corporis assumpti alicui angelo realiter conuenire possunt: & ita patet ꝙ angelus potest realiter cōterere cibum & deglutire: & formarē uoces: & corpus assumptum atq; alienum de loco ad locum mutare: & ideo non est mirandum si ille bonus hospes sancti Germani inueniebat cibos consumptos: cui beatus Germanus rem utilem fecit. Etiam āgeli qui apparuerūt Abrahe. Genesis: yiii. c. & angelus Raphael qui apparuit Tobie: realiter commedit in quantum contriuit cibum ipsumq; cōsumpsit: non tamen conuersus est ī corpus assumptum: quia talis operatio est corporis uiui ī quātum uiuum: sed ī aerem secūdū aliquos. Et ita cessat obiectio illa que fieri potest: Inuenitur cibus cōsumptus: ergo tales realiter cōmedūt. ex dictis manifeste patet argumētum nullius esse roboris: Sed quia uidere: audire: generarē: & similia: sunt operationes corporis uiui ī quātum uiuum: ideo āgelus nō uidet per oculum corporeum sed mētis: nec audit per timpanum auris: sed per speties suas intelligit sonos: nec ridet quātum ad exhylaritionem cordis: que est operatio corporis uiui inquantum uiuum: sed bene quantum ad formationem uocis similis uoci ridētis.

Circa generatōnē: ē sciēdū fm beatū Thomam ī prima parte. q. c. li. articulo tertio ꝙ si ex cohitu demonum aliqui interdum nascantur: hoc non est per semen decisum: aut a

corporibus assumptis sed per semen alicuius hominis ad hoc acceptum :ut pote:idem demon qui est subcubus ad uirum fiat incubus ad mulierem :sicut & aliarum rerum semina assummunt ad aliquarum rerum generationem :ut Augustinus dicit in tertio de trinitate ut sic ille qui nascitur non sit filius demonis :sed illius hominis cuius semen est acceptum .Et super secundum sen.assignat causam :quare illi uiri famosi essent maiores ceteris dicēs q demones possunt scirẽ uirtutem seminis decisi ex dispositione eius a quo decisum est:& similiter mulierem proportionatam ad susceptionem illius seminis & iterum constellationem iuuantem ad effectum corporalem scilicet optime cõplexionis in genito quibus omnibus concurrentibus possibile est sic genitos magnos esse uel fortes :Cũ hoc etiã stat q aliqñ generentur gigantes absq demonis operatione quia omnes predicte cause sunt naturales.

Sciendum etiam est q ista ars secundum .Isidorum in octauo ethimologiarum.ex quadã pestifera sotietate hominũ & angelorũ malorũ exorta ẽ :Nec hui⁹ artis oblectamẽtis corporalib⁹ delectatur hostis antiqu⁹ sed hoc facit ut nos ĩ perditionem trahat.Et iõ beat⁹ Thomas dicit ĩ .i.parte. q. .lxiiii. articulo secũdo demones nõ delectant̃ obscenitatib⁹ carnaliũ peccatorũ quasi ipsi afficiant̃ ad delectationes carnales sed hoc totũ ex ĩuidia procedit q in peccatis hominũ quibuscũq delectent̃ inquãtum sunt ĩpedimenta humani boni quare & cetera.

Vltimo quis querere posset quare similia magis habundant in mulieribus q̃ in uiris.Respondet Raynerius in summa sua in fine tractatus de sortibus dicens :Doctrina dei descendit a deo in christum & a christo in uirum & a uiro in mulierem & hunc ordinem tangit apostolus in pria ad corinthios .c.ii.doctrina autem diaboli transfusa fuit a demone ĩ mulierem genesis.capitulo tertio ut pote que min⁹ habebat de sensu & discretione spiritus & per mulierem in uirum & ideo citius & frequentius hec predicta peccata ĩueniuntur in sexu muliebri q̃ uirili quare &ce.

Hec illustrissime princeps de lamiis dixerim. D.G.A.

Domus Aluisius de la cruce. Careuallis monachus & decretorum doctor pro continuatiõe sequentium francischo bossio amico suo salutem plurimam.

p Lacet iis cõgruenti cõnexione mi dilecte francisce bossie id de quo ad precedẽs queri posset anecti eiusdem auctoris uenerandi magistri Hyeronimi aliud non minus opus laude dignum ĩprimẽdum an scilicet iste lamie uel strie: de quibus in superiorib⁹ est habita determinatio. uelud heretice sint iudicande pariter & cõdemnande Scis enim qua dilectione & fide rogaueris tradi catheractandum opus premissum eiusdem uenerãdi patris Hyeronimi uere ne: an fantastice seu apparẽter hui⁹cemodi Lamie uadant ad ludum pollite diffinitum & terse quod uoluntarie nõ alio uinctus q̃ charitatis ligamine nec dum iuxta nota negaui uerum & scripsi & libenti animo tradidi: cui & ad solutionem addidi. cur christi corpus scilicet ab istiusmodi sceleratis se pedibus permittat conculcari. Voluntarie inquã dixerim dedi istum tractatum lamiarum artificialibus cõprimendum elementis nimia tua dilectione uinctus studentium utilitate certus uera q̃ eius mot⁹ doctrina qua perfacile reducãtur ad ueri cognitionẽ decepti falsitatibus. Tante enim in se ẽ dignitatis preclarũ opus doctrina sua auctoris uirtute & excelsi principis maiestate cui porrigitur q̃ iure aliquo quasi thesaurum penes me reconditum celare nequiuerim: eadẽ nempe nos genuit patria nos eadem temporalis iurisdictio ligat sub eodem etiã celesti imperatore regenerati sumus. Hoc itaq̃ laudabile opus ideo tanto pretiosius erit existimandum quanto rari⁹ sit inter gẽtes repertum haud a me absconsum uniuersali utilitate premissa. Omne enim bonum in cõmune redactum pulchrius elucessit Hinc Ambrosius dicit ĩ simili. In diuinis scripturis reus ascribitur qui non studuerit gratis dare quod ipse gratis habuerit. Nempe istud (ut generositatẽ cõcedentis agnoscas(apud paucos iuentum habui a prestãtissimo ducali cirugico magistro gabriele birago omnis bo

ne margarite sapientie questore iuentore: emptore: ac cõ
seruatore michi q secundum carnem carissimo cognato
propter claram sororem meam dilectam quam legiptimã
habet uxorem. Ipsum posteaquã opus habui sicuti thesau
rum penes me absconditum: ut in lucem prodiret ueritate
polens haud primo & precipuo patri meo obseruãdissimo
& reuerẽdissimo domino bonifatio simonete celaui abba
ti sancti Stephani ordinis cistercii decretorum eximio doc
tori atq artiũ professori nec nõ omni genere dicendi orna
tissimo medicineq nec ignaro ac insigni astronomo sub
cuius culmine doctrine humilis doctor sedeo: immo &
pro munere cum tractatu artis magice quem alio tempo
re stampandum reseruo tradidi merito: ut ex eo quã frugis
sit animaduertat omnium scientiarum interpres magni
ficus & monarcha. Habet quippe in se opus doctrinam sa
nam sale conditam ueritatis aduersantem nõnullis erro
ribus uulgarium de lamiarum & connexorum ambiguita
tibus que uirum sane condam Hyeronimum & nobili pro
sapia uicecõmitem sũma sapientia notat: adhuc ipsius mo
res uti stella rutillant matutina in ordine predicatorum:
potissime ubi multum conuersarat in conuentu scilicet
sancti eustorgii apud quos nunc post mortem collenda ma
net memoria in mortalis operibus hac uirtutibus claris
fuere q̃plures litteratissimi: mea tempestate religiosi pre
facti ordinis inter quos Iste Hyeronimus moribus & ui
ta refulsit: & Ioachim sapientia claruit atq philippus. Ma
gnerius preceptor meus & pater optimus doctrina insi
gnis & religione ac morum honestate preualuit magistro
rum doctrina quorum cum philippi fratre adhuc supersti
te petro fulget ecclesia ut sol & luna: Hos colo tres mor
tuos in uia: immortales in patria nunc clara fama uiuen
tes in omni sanctorum ecclesia. Is merito Hyeronimus
precedens suum direxit opus. Illustrissimo principi. Fran
cischo Sfortie: ad quem: de huiusmodi spectabat lamiis
si iuste dampnarentur intendere: ne scilicet: incuria sua
aut iĩcia. spirituales iudicet ad quos talium spectat ĩquisitio
dampnãdorũ iniq dimitteret iudicib⁹ puniẽdas secularib⁹

quiq; pro sua inata cupiditate ueri inuestigādi & cognoscē
di preclara omnia mirum imodum studiosus erat illustrissi
mus princeps sue patrie pater optimus. Quante excellētie
& generositatis fuerit princeps iste illustrissimus(qui inter
nos mortales utinā adhuc uiueret)prestantia :excellentia:
prudentia:facundia:magnanimitate:ingenio:atq; sapiētia:
non ego inops dicēdi genere narrabo:sed illius preclara ge-
sta que magnopere fecit in omnem terram ubi exiuit son⁹
eorum annuntiabunt & cottidie testificantur. Istum adhuc
piissimum laudāt:istum clementissimum magnificant:istū
serenissimum principem operibus suis paternis extollunt
mirifice haud degenerem illi⁹ excelsi principis filii:Reuerē
dissimus dominus cardinalis dominus Ascanius Maria:Lu-
douicus illustris Barri dux:& nobilissimus Philippus:ac de-
niq; natus excelsi & prudētissimi patris Galeazei Marie Me
diolani condam ducis ab eo francischo cōdam serenissimo
principe dux proueniens Ioannes Galeaz inuictissimus pri
ceps cum Hermete Magnifico fratre suo:quorum omniū
prudētia & affabilitate:pene tota Italia & gubernatur duce
deo & regitur. At ne uideamur iis nostris interlocutionib⁹
mi francische terre principibus blandiri aut commodi tem
poralis cuiusuis consequendi gratia aplaudere: quos mage
subditi iuxta aplm amam⁹ humiles:ac diligimns unice:sin
cereq; colimus:nunc laudum arcem tam sublimium domi-
norum pretereamus atq; longiorem peregrinationem :&
ad propiorem patriam iis dimissis accedamus:Notum satis
est quanta pace & bonorum luxuria istorum iurisdictione
insubres gloriantnr. Accipe igitur iam frācische mi dilecte
quod dandum rogasti ut imprimatur:cui & pro meo uoto
ad utilitatem legentium & dulcis nostre patrie Mediolani:
que sequuntur anecte. Nec te ex asperare uideantur expēse
fiende pro huiusmodi additione operis imprimendi: quo-
niam populus iste gratissimus est & magnific⁹ merito om-
nibus opibus preferendus:que cum hec legerit: te premiis
ditabit:teq; laudibus beatificabit:Non magna res est quam
peto:sed parua:frugis:& pretiosa:Te cogor:ne michi aduer
seris:nam prius me coegisti: feci quod iussisti: quod precor

amplecte. Verumtamen anteq̄ ad tractatum ipsum seques descendam trium capitulorum cum in eo & in antecedēti sit bassis (teste horum auctore Hyeronimo) capitulum episcopi. xxvi. q. vii. prius illud cum sequēti: propter materiam malefitiorum: ut de iis clarior habeatur notitia tam per canonistas quorū sunt: q̄ per sūmos theologos ea hic subiiciam: quorum textus cum suprascriptione primi capituli: qd scilicet sit de lamiis sentiendum. ne prolixior fiam tali serie prosequitur in dicta causa & questione: uidelicet.

Ex concilio Acquirensi. c. primo.

e Piscopi eorūq̄ ministri oībus modis elaborare studeant: ut pnitiosam & a Zabulo inuentam sortilegam & magycam artem ex parochiis suis eradicent: Et si aliquem uirum aut mulierem huiuscemodi sceleris sectatorem inueniunt turpiter de honestatum de parrochiis suis deiiciant. Ait enim apostolus. Hereticum hominem post primam & secundam correctionem de uita: sciens quia subuersus est qui eiusmodi est. Subuersi sunt & a dyabolo captiui tenētur: qui relicto creatore suo dyaboli suffragia querunt: & ideo a tali peste debet mundari sancta ecclesia: Illud etiam non est obmittendum: q̄ quedam scelerate mulieres retro post Sathan conuerse demonum illusionibus & fantasmatibus seducte: credunt se & pfitentur cum Diana nocturnis horis dea paganorum: uel cum Herodiade: uel cum īnumera multitudine mulierum equitare super quasdam bestias. & multarum terrarum spatia in tempeste noctis silentio pertransire: eiusq̄ iussionib⁹ obedire uelud domine: & certis noctibus ad eius seruitium euocari: Sed utinam hee sole in perfidia sua perissent: & nō multos secum ad infidelitatis interitum pertraxissent: Nam & innumera multitudo hac falsa opinione decepta: hec uera esse credunt: & credendo a recta fide deuiant: & errore paganorum inuoluuntur cum aliquid diuinuitatis aut numinis extra unum deum arbitrantur: Qua propter sacerdotes per ecclesias sibi commissas: populo dei omni in-

ſtantia predicarī debent ut nouerint hec omnino falſa eſſe: & non a diuino ſed a maligno ſpiritu talia fantaſmata mentibus fidelium irrogari arbitramur: Si quidem ipſe Sathanas qui tranſfigurat ſe in angelum lucis: cum mentem cuiuſcunq̄ mulieris ceperit: & hanc per infidelitatem ſibi ſubiugauerit: illico tranſfigurat ſe in diuerſarum ſpeties perſonarum atq̄ ſimilitudines: & mentem quam captiuam tenet: ī ſompniis deludēs: modo leta: modo triſtia: modo: cognitas modo incognitas: perſonas oſtendens: per queq̄ deuia deducit: & cum ſolus ſpiritus hoc patitur. infidelis hoc non in animo ſed in corpore euenire opinatur. Quis enim in ſompniis & nocturnis uiſionibus non extra ſeipſum educitur: & multa uidet dormiendo: que nunq̄ uigilando uiderat? Quis uero tam ſtultus & hebes ſit: qui hec omnia que in ſolo ſpiritu fiunt: etiam in corpore accidere arbitretur: cum Ezechiel propheta uiſiones dei in ſpiritu non in corpore uidit & audiuit ſicut ipſe patim inquit: fui in ſpiritu: & paulus non audet dicere ſe raptum in corpore. Omnibus itaq̄ publice annuntiandum eſt: q̄ qui talia credit & iis ſimilia: fidē perdit: & qui rectam fidem non habet: hic non eſt eius: ſed illius ī quē credit: id eſt: dyaboli. Nā de domino noſtro ſcriptū eſt: oīa p ipſū facta ſunt: & cetta. Quiſq̄s ergo credit. poſſe fieri aliquā creaturā aut ī melius aut ī deterius immutari aut trāſformari ī aliam ſpeciem uel ī aliam ſimilitudinem niſi ab ipſo creatore qui omnia fecit: & per quem omnia facta ſunt: procul dubio infidelis eſt & pagano deterior.

Et ſubdit quod agaī maleſitii: obliuorē inimicorū dicēs

Nonnulli inueniūtur: qui interno liuore permoti in perniciem ſuorum inimicorum: altaria ſacris ueſtibus exuunt: aut ueſte lugubri accingunt: uel conſueta luminariorum obſequia de eccleſiis dei ſubtrahunt: uel miſſam pro requie defunctorum pro mulgatam: pro uiuis celebrant hominibus. Horum etiam omnium maleſitia nequiſſima. Tolletanum concilium condēpnat dicens.

q Vicunq̄ ſacerdotum uel miniſtrorū deiceps cauſa doloris cuiuſlibet p̄motus: aut altarī ueſtib⁹ ſacris exuerī p̄ſūpſerit: aut qualibet alia lugubri ue-

ste accinxerit: seu etiam consueta luminariorum obsequia de templo dei subtraxerit & extingui preceperit si eũ antea uere penitudinis corã metropolitano satisfactio nõ purgauerit: loci sui dignitate se nouerit & honore priuari: illis ꝑculdubio personis ab hac ultionum sententia separatis: que aut contaminationem sanctorum ordinum: uel subuersionem sancte fidei metuẽtes: aut hostilitatem: uel obsidionẽ perferentes: seu etiam diuinorum iuditiorum sententiam metuentes fecisse contigerit: in quorum facto plus humilitas qua deus placatur: q̃ interni liuoris dolositas declaratur. Pleriq; etiam sacerdotum sautiati inimicitie dolo missam pro requie defunctorum promulgatam: fallaci uoto pro uiuis student celebrare hominibus: ut his ꝑ quo offertur sacrificiũ: mortis ĩcurrat piculũ. Proinde nostre elegit unanimitatis cõuẽt⁹: ut si qs deiceps talia ppetrasse fuerit detect⁹: a ꝓprii deponat̃ ordis gradu: & tã ipse sacerdos: q̃ et ille q eũ ad talia pagẽda ĩcitasse ppẽdit̃: exilii ꝑpetui ergastulo relegẽt̃.

Ex premissis colligitur ꝙ sortilegi: incantatores: magi: lamie: & malefici: ceteriq; eius sectatores: ab ecclesia sunt eliminandi: & nisi ressipuerint perpetuo excommunicandi:

Iis nunc igitur sic habitis & premissis: tractatum ipsum aggredior tria tantum continens capitula qui sic incipit in nibro: & sequitur.

Incipit opusculum de striis: uidelicet: an strie sint uelud heretice iudicande: editum per magistrum Hyeronimum Vicecomitem: ordinis predicatorum: &c.

Non nullis dubitari solet: an ille scellerate mulieres: de quibus loquitur capitulum: episcopi. xxvi. q. v. quas nulgari sermone strias appellamus: indicande sint heretice: debitisq; afficiende suppliciis? Nam ut ibi legitur illuduntur omnino: nec ad eam cõgregatiõem que ludus uulgariter nũcupatur corporaliter se cõferũt: sed talia ĩ solo aĩo agitãtur. Quibusdã uĩ q non mediocris auctoritatis & doctrine uiri existimãt: ꝙ hec illusiões q̃ ĩ earũ mẽtes irrogant̃: oriantur ex humore melan-

conico e[illegible] sic opprimente ut nec usum rationis habeant nec uoluntatis arbitriū: Is autem si quicq̄ mali faciūt nullam secūdū leges merētur penā.xv.q.i.pagrapho ut ita i fi. &.c.aliquos &.c.si quis isaniens. Nam peccatum est ita uoluntarium q̄ nulla ratione peccatū nūcupatur nisi pficiscatur ex uolūtate.xv.q.i.pagrapho usq̄ &.xxxii.q.v.sicut eni Philosophus quoq̄ scribit i ethicis: non uituperamus patiētes deffectus naturales sed eis cōpatimur & miseremur.

Verū quia hec opinio est periculosa ualde & fidei honoriq̄ sūmi dei ut probabitur cōtraria: idcirco totis uirib⁹ cōfutanda est & procul a finibus christianitatis abiicienda: Nam sicut reffert iohānes crisostomus i cōmentario super Matheum.c.quarto exponens illud saluatoris dictum. Vade retro Sathanas: scriptum est: dominum deum tuū adorabis & illi soli seruies Mathei quarto.c. Nullo pacto sustinere debemus iniurias dei: sic enim ait. Nos illius discam⁹ exemplo nostras quidem iniurias magnanimiter sustinere dei autem iniurias nec usq̄ ad auditum sufferre: Quoniā in propriis iniuriis esse quempiam patientem laudabile est dei autem iniurias dissimulare nimis est iniquū

Duo in hoc tractaculo faciemus. Confutabimus opinionem que asserit has illusiones duci ex humore melanconico: & probabimus hanc sectam esse hereticam etiam presupposito q̄ ludificaretur omnino: & hunc ludum nō esse ita impossibilem sicut aliqui predicant ludi inscii. Disputabimus more phylosophorum nostri temporis: qui magis sensum q̄ uerba rimantur.

Capitulum primnm in hoc ttactaculo in quo sex: argumentis probatur ludificationem non prouenire ex humore melanconico.

q Via omnes qui dicunt tales mulieres ludificari fundamentum capiunt ex.c.episcopi superius allegato: Ego quoq̄ per illud capitulum probare uolo hanc sectam non laborare humore melācōnico īpediente usum rationis & uoluntatis: si enim inde inpediret usum rationis uel uoluntatis nec ista egrotatio nec

alia excusaret eam si aliquid mali faceret.xv.q.prima paragrapho ex uoluntate & se.& para.ut itaq;.Et tunc arguo sic Si ita esset: nichil mali iputaret eis nec illa ratione uitupa rent sicut pbatū ē:sed.c.epi:uocat has sceleratas & retro p⁹ Sathan cōuersas:& dicit ꝙ i pfidia sua pierūt:& multos ad i fidelitatis īteritū ptraxerūt fideq; pdiderūt:& sunt filie dyaboli:Q uasi idē ponit beat⁹ Augustinus i libro de spiritu & anima.cōtra hac sectā:unde.c.epi tractum est:licet sub aliis uerbis:ergo i iis nō est talis īfirmitas:qa nō sic exprobaren tur quare &c. Preterea ecclesia scit ꝙ hee mulieres ubiq; si sint obstinate uel relapse cōburūtur:ymo statuit ꝙ heretici relapsi sine ulla audiētia tradantur curie seculari que eos supplicio ignis perimit extra de here.super eo. libro sexto. Quis sane mentis affirmaret ecclesiam tollerare hunc errorem:uidelicet:ꝙ contra omnia iura tales cremarentur :que deffendit reos sanguinis si ad eam confugiunt:xxiii.q .v .c. rerum:Cum nulla lex permittat occidere innocētem ut ibidem legitur.c.si nō.Et de iure diuino habetur illud preceptum:Non occides.xx.c.ergo uidetur ꝙ hec secta nō detinetur hoc langore quare &c. Preterea:a principio homines inuitantur ad ludum ab aliquo experto in arte illa: qui ut eos alliciat promittit ꝙ fruentur mulieribus formosis si sint uiri:uel iuuenibus pulcherrimis si sint mulieres: & quicquid uoluptatis & solatii potest uni afferri afferretur sibi in ludo:& potissimum propter uoluptates uenereas illuch se recipiunt si consentiunt persuasioni: Instruit etiam eos dicens:Cum fueritis in ludo: nollite nos munire signo crucis nec inuocare nomen dei & sanctorum:& quicquid domina ludi iusserit sine exceptione facite:Hec inuitatio & exhortatio fit in uigilia ut omnes fatentur:& fit hominibus diuersarum complexionum.Iis presuppositis: arguo sic: Nā fm. philosophū i.ii.de anima:unūquodq; recipitur in patiēte & bene disposito:ergo i homine qui est cōplexiōis sanguinee non poterit ita subito post psuasionē recipi talis humor:qa cōplexio sanguinea est cōtraria melanconice :nam una est frigida & sicca:sanguinea autem est calida & humida.

Si diceretur:ante inuitationem erant dispositi: sed in i-

mitatione introducta est forma huius infirmitatis.

Probo hanc responsionem esse nullam: Nam ĩ tãta mul titudine ita disparis etatis & complexionum : irrationabile uidetur ꝙ aliqui non sint minus dispositi ad recipiendum hunc humorem: Tales facta persuasione & ꝑstito cõsensu: non irent ad ludum: quod est contra ea que dicuntur ab hominibus huius secte: q subito post cõsensum uadũt: Etiã frustra fieret inuitatio & exhortatio si nõ unusqsq; hac ĩfirmitate adepta illuderetur sicut hec secta illuditur quare &c.

Preterea illi qui non sunt obstinati uel relapsi: si uere nõ ficte uoluerit ad gremium sancte matris ecclesie redire: liberantur a pena mortis: extra de heret. ad abolendam: post liberationem aliqui eorum amplius non reuertuntur ad uomitum qui tamen longo tempore in illa perfidia ĩmorati fuerant: sed humor ita radicatus: nõ potest subito euelli: qa secundum philosophũ ĩ ꝑdicamẽtis: Habitus est de difficili mobilis: & ea que conuersa sunt in naturam: non facile nec statim remouentur a nobis sicut ibi probatur.

Si quis forsitam diceret: ꝙ post liberationẽ nullus emẽdatur quia remanet humor.

Sequeretur hoc inconueniens ex respõsione: ꝙ frustra lex statuisset ut non relapsi si uoluerint ante sententiam cõuerti recipiantur. quare &c.

Preterea: si ista essent sompnia ut quibusdam placet: eẽt necesse ꝙ in magna multitudine singulis noctibus foret diuersitas sompniorum quãtum ad multa: hoc autem est falsum: qa oẽs uniꝰ cõgregatiõis uno ore loquũt de rebꝰ gestis tali nocte: & de aliis: aliis noctibꝰ sicut patet ĩ eorũ ꝓcessibꝰ.

Quod esset necesse ut sõpnia essent diuersa: sic ꝓbat: Nã sm philosophũ ĩ secundo de sompno & uigilia: non solum corporalis dispositio interior est causa sompnii: sed etiam ĩpressio corporum celestium & uehemens ymaginatio in uigilia de aliqua re habita: Multa quoq; euaporatio ascendẽs ad cerebrum impedit apparitionem fantasmatum sicut patet in pueris & ebriis: qui hac de causa nõ sompniant: uinũ liberaliter sumptum multos uapores mittit ad cerebrum: qui a cerebro infrigidati effitiunt sompnium & quidem

longum. Beatus Thomas in secūda secunde. q. xcv. articulo sexto dicit ꝙ duplex est causa sompniorum: interior: & exterior. Interior est duplex: una spiritualis sicut quando ea occurrunt fantasie hominis dormientis circa que eius cogitatio & affectio īmorata fuit in uigilia. Alia est corporalis: ut quando ex interiori dispositione corporis formatur aliquis motus in fantasia conueniens tali dispositioni: sicut homini in quo habundant humores frigidi apparet in sompniis ꝙ sit in aqua uel niue: & propter hoc medici dicunt esse intendendum sompniis ad cognoscendas interiores dispositiones. Causa autem exterior similiter est duplex: una corporalis inquantum ymaginatio dormientis immutatur uel ab aere continenti: uel ab impressione corporis celestis: ut sic dormienti alique fantasie appareant conformes dispositioni corporum celestium. Spiritualis autem causa: quandoq; quidem est a deo: qui ministerio angelorum aliqua hominibus reuellat in sompniis: secūdum illud Numeri. xii. capitulo. Si quis fuerit inter uos propheta in uisione apparebo ei: & per sompnium loquar ad illum: Quandoq; uero operatione demonum alique fantasie dormientibus apparent: iis maxime qui cum eis habent pacta illicita. Iis presuppositis: arguo sic: Impossibile est ꝙ in tanta multitudine aliqui non sint bene: aliqui male dispositi: & non fiat maior impressio a corporibus celestibus in corpus unius quam alterius: & unus non sit magis sobrius alio: & cogitatio unius in uigilia non uehementior immoretur circa unam rem: & alterius circa aliam: hec autem omnia faciunt diuersitatem in fantasmatibus: & diuersitas fantasmatum uariat sompnia. ergo non est possibile ꝙ tanta multitudo conueniat in sompniis: sed hoc est falsum: quia homines unius congregationis sine discrepantia refferunt quicquid egerint: & non solum communia: sed etiam singularia siue similia siue dissimilia: Etiam in una congregatione fit unum: & aliud in alia: hec omnia patent ex confessionibus eorum.

Si fortassis diceret ꝙ cā idēptitatis sōpniorū ē humor me-

lanconicus qui est eiusdem speciei in omnibus & equaliter tales detinens impediens ꝙ alias causas.

Licet hoc sit uerisimile propter diuersitatem & actuū & cōplexionum tamen contra hanc responsionem sic arguit̄ sequeretur ꝙ idem semper sompniarent cuius oppositum probatum. est. Nam natura secundum philosophum in secundo phisicorum per se uno modo operatur cum ergo sit eadem causa uno modo operans sequeretur quod semper produceret eundem effectum & ita idem sompniū quare & cetera:

Preterea humor melanconicus deberet magis esse causa apparitionis rei tristis ꝙ̄ lete. quia effectus proporcionat̄ cause: sed apparitiones huius secte ut plurimum sunt lete & non tristes ergo humor melanconicus non est causa talium uisionum etiam melanconici coram omnibus loquuntur uerba stulta nec timent puniri: sed euntes ad ludū egre ferunt si detegantur nec reuellant secreta ludi nisi iis de quibus confidunt timentes accusari & tradi in manu inquisitoris: Hec autem sunt potissima signa ad probandum eos nō habere usum rationis ligatum: nec sunt alienati a sensibus sicut cōmūiter sunt laborātes illo morbo: qui facile cognoscuntur ex uerbis & motibus in hac autem secta non deprehenditur talis infirmitas ymo malicia magna in respondēdo. Non memini me legisse aliquem doctorem de hac materia loquentem qui causam harum illusionum indispositōni corporis atribuat bene multi attribuūtur eam operationi demonis leguntur i.d.c. episcopi hec omnino esse falsa & non a diuino sed a maligno spiritu talia fantasmata mentibus fidelium irrogari qui: a diabolo captiui tenentur: quia relicto creatore suo diaboli suffragia querunt. Idem dicit Augustinus & beatus Thomas & etiam rationibus: Nam quia captiui detinentur a diabolo potest eos ludificare multis modis & potest aufferre impedimenta apparitionum.

Inuestigare an uere tales eant ad ludum an ludificentur omnino non est presentis speculationis. Alias edidi tractatum super hac re: ubi opinionem meam posui: & multa dubia que moueri possunt declaraui.

Ex iis rationibus & aliis que fieri possent manifeste apparet hanc opinionem esse falsam quare & cetera.

Capitulum secundum huius tractaculi in quo sex argumentis probatur sectam euntium ad ludum fore hereticam.

nVnc restat ut probemus homines huius secte eē hereticos etiam presupposito ꝙ talia fierent ipsis dormientibus & illuderentur omnino. Sciendū ē ꝙ nedum mulieres uadunt ad ludum: sed etiā uiri. sed quia plures sunt mulieres uiris ideo de eis magis fit sermo & non solum ignobiles. Sed etiam nobiles hac labe maculantur & habent aliquos demones deputatos cū quibus carnaliter cōmiscentur qui multotiens eis in domo & extra apparent quādo uigilant ut dicunt. est & alius principalis cui in ludo faciunt fidelitatem.

Ad probandum has mulieres & omnes euntes ad ludum esse hereticos incipiemus a diffinitione heretici: Teste si quidem cicerone in primo officiorum: omnis enim que a ratione suscipitur de aliqua re institutio debet a diffinitione proficisci ut intelligatur id de quo disputatur. Secundum beatum Augustinum in libro de utilitate credēdi & eius dictum habetur. xxiiii. q. iii. in. c. hereticus. Idē tenet magister sen. in. iiii. dist. xiii. hereticus est qui falsam de fide opinionem uel ginit uel sequitur beat⁹ Thomas i. iiii. disti. xiii. dicit ꝙ duo sunt necessaria ad hoc ꝙ aliquis dicatur hereticus uidelicet error in ītellectu quantū ad ea que pertinēt ad fidem: & pertinacia in uoluntate & hoc est complementum heresis. Aliquando enim uiri boni temptantur: in uigilia etiam in sompniis illuduntur & iis que pertinent ad fidem: sed quia non consentiunt temptationi & nec illusioni: ymo dolent non appellantur heretici etiam si quis dubitaret de iis que nō tenetur explicite credere paratus semper corrigi quotiens cognoscat errorē suū sicut si quis crederet Isaac fuisse patrē Abrahe: & īueniendo cōtrarinm in sacra scriptura adheret ueritati. Idem faceret si quidꝗ tenuisset

contra determinationem ecclesie :talis proprie non esset hereticus quia ī eo nō ē pertinacia in uoluntate. Sed si agni ta ueritate pertinaciter adherere uellet opinioni sue con tra determinationem ecclesie :esset hereticus dist.xxii. oēs etiam contra sacram scripturam .xxiiii.q.iii.heresis.de arti culis fidei ut in symbolo credo in sanctam catholicam ec clesiam & cetera secus est dicendum quia illos tenemur ex plicite credere secūdum beatum Thomam in.ii.ii.q.ii. arti culo quinto .Ibi enim dicit secundū apostolum ad hebreos .xi.c. Accedentem ad deum oportet credere quia est.& ꝙ ī quirentibus se remunerator existat :& ibidem paulo post dicit .Articulos fidei tenetur homo explicite credere sicut tenetur habeī fidem .Alia credibilia non tenetur explicite credere sicut ꝙ Abraham habuit duos filios & :dauit fuit fi lius Isay:sed solum implicite uel in preparatione animi in quātum est paratus credere quicquid in diuina scriptura cō tinetur.Et in.vii.articulo eiusdem questionis ait : Tempoꝛ reuelate gratie tam maiores ꝙ̄ minores tenentur habere fi dem explicitam de misteriis christi precipue quātum ad ea que cōmuniter sollempnizantur in ecclesia & publice ꝓpo nuntur sicut sunt articuli incarnationis .Alias autem subti les considerationes circa incarnatiōis articulos tenentur ali qui magis aliqui minus explicite credere secundum ꝙ con uenit statui & officio unius cuiusꝗ.In sequēti articulo dicit Misterium christi explicite credi nō potest sine fide trinita tis quia in misterio christi hoc cōtinetur ꝙ filius dei carnē assumpserit & per gratiam spirit⁹ sancti mondū renouaue rit & iterū ꝙ de spiritu sancto cōceptus fuerit .etiā baptiza mus ī nomine trinitatis .id est:ī noīe patris .& filii:& spiri tus sancti :Alias autem subtiles trinitatis cōsiderationes nō tenētur credere nisi sicut dictum est de misteriis christi .hec beatus Thomas.

Iis p̄suppositis uolo ꝓbare sex rationib⁹ ꝙ oēs eūtes ad ludū sūt heretici siue uiri siue mulieres sint :Tamē ī primis ꝓ declaratiōe dictorū beati Thome dicā aliqua.Nō ē dubiū ꝙ nō tenemur scire ordinē articulorū uidelicet iste ē prim⁹ & ille ē secūdus iste ꝑtinet ad diuinitatē & ille ad humanita

tē sed tenemur si interrogati fuerim⁹ an christus sit nat⁹ ex maria uirgine passus & sepultus &ce. sicut dicit̄ quādo quis baptizatur respondere firmiter ꝙ sic: sicut respondēt copatres in persona baptizandi nam si dubitaremus de articulis essemus heretici: extra de heret. c. i. ubi Hostiensis in glo. dicit. Infidelis est etiam si tenui argumento reperiatur a fide chatolica deuiare: id est: articulo quocūq; uolueris de iis qui continētur in symbolo apostolorum: credo in deum: & cetera: Hec hostiensis. Ea que cōtinentur in symbolo. Gregorii decimi extra de summa trini. & fide catho. fideli. li. vi. & eodem titulo in symbolo Innocentii. tertii. c. firmiter & Athanasii: uidelicet: Quicūq; uult saluus esse: ultra articulos positos in symbolo apostolorum non tenētur inferiores credere explicite: sed bene implicite inquātum tenētur firmiter credeř quicquid tenet sancta mater ecclesia de omnibus pertinentibus ad fidem nostram. Sciendum est: quia abbas Ioachim non errauit contra articulos fidei ponendo quaternitatem in diuinis sicut habetur extra de sūma tri. & fide catho. c. dāpnamus: Non enim negabat trinitatem ꝑsonarum nec aliquē alium articulū: sed uidens ꝙ multa cōueniebāt nature seu essentie diuine que nō cōueniebant ꝑsonis ideo ponebat quaternitatē & propter quasdam auctoritates: Dubitatio taliū ante determinationem ecclesie mō animus sit paratus ad credendum determinationi ecclesie ut dictum est non facit hominem hereticum secus de articulis fidei.

Iis prelibatis: arguo primo sic: Hec secta firmiter credit ꝙ uadit ad ludum: & fuit baptizata ergo est heretica. Argumentum sic probatur. In preallegato. c. episcopi legitur. Vtinam hee sole in perfidia sua perissent: & non multos secum ad infidelitatis interitum pertraxissent. nam & innumera multitudo hac falsa opiniōe decepta hec uera esse credūt & credendo a recta fide deuiant: & errore paganorum: inuoluuntur: Et paulo. post: Qui talia credit & iis similia. fidem: perdit. & qui rectam: fidem non habet: non est: eius: scilicet. dei. sed illius in quem. credit. id est. Dyaboli. Tunc sic: tales credentes. firmiter se ire.

ad ludū pdūt fidē & deuiāt a recta fide: ergo falsam de fide habēt opinionem: ergo heretici sunt: a diffinitione ad diffinitum fm. logycos est optimum argumentum. quare &c.

Secundo arguitur sic: In ludo ut omnes fatentur negant fidem ergo sunt heretici: Nam negantes fidem putant aliā esse ueriorem: & sic falsam de fide nostra habent opinionē: cum nulla alia sit fides nisi nostra dicente Athanasio i symbolo: Quicunq; uult saluus esse: ante omnia opus est ut teneat chatolicam fidem: quam nisi quisq; fideliter: firmiterq; crediderit: saluus esse non poterit.

Si diceretur: tales deuiantes a fide: sunt pprie apostate.

Dico q uerum est: sed appostate secundum iura canonica ut heretici puniuntur extra de heret. contra libro sexto. Idem puto dicendum de ydolatris. Proprie si aliquis sit dicendus hereticus: oportet q male sentiat de fide: & fuerit baptizatus: & si non fuisset christianus & male sentiret de fide sicut faciunt iudei & mauri: talis non diceretur proprie hereticus: sed infidelis. quare &c.

Tertio arguitur sic: Extra de heret. c. ad abolendam: dicitur Qui male sentiunt de sacramentis ecclesie sunt heretici sed hec secta male de baptismo sentit quia negat ipsum: ergo est heretica. etiam in symbolo dicitur. Confiteor unū baptisma quare. &c.

Quarto arguisti sic. Isti adorant dominam ludi tanquā dominum & deum suum: & faciunt sibi sacrifitia que soli deo fieri debent ergo sunt heretici: Argumentum sic probatur: Nam in dicto capitulo episcopi dicitur: errore paganorum inuoluuntur cum aliquid diuinitatis aut numinis extra unum deum arbitrantur: & glo. super illud Mathei quarto capitulo. Si cadens in terram adoraueris me: dicit: Ecce antiqua dyaboli superbia: sicut enim in principio uoluit se similem deo facere: ita uolebat diuinum cultum usurpare sibi dicens: si cadens in terram adoraueris me: & Augustinus in sexto de ciuitate dei capitulo primo dicit: q seruitus que grece Latria dicitur: uni uero q; deo debetur: Dicit uni & uero deo: non dicit pluribus & falsis diis quare & cetera. Quinto arguitur sic: Adorātes demonē

& sibi sacrificantes tanq̃ uero deo delinquũt contra sacram scripturam que dicit dominum deum tuum adorabis & illi soli seruies. Etiam delinquũt contra primum articulum: ui delicet: Credo in unum deum: quia isto modo essent duo dii: scilicet unus uerus & quem ipsi adorant tales autem sũt heretici sicut probatum est ergo &ce.

Sexto & ultimo arguitur sic. Dubius in fide in fidelis ẽ extra de her. c. primo ergo multomagis qui firmiter credit ea que sunt contra fidem sicut mulieres & uiri euntes ad lu dum faciunt & contra primum mandatum decalogi uide licet. Vnum colle deum exodi. xx. c.

Quod autem tales sint obstinati in opinione sua potest probari multis persuasionibus omnes fatentur se errare: & tamen perseuerant in illo errore: & habent quando uigilãt propositum reddeundi ad uomitum ymo aliqui inuitant istum & illum ad ludum sicut dictum est & magis uolunt sa tisfacere uoluntati demonis qui uult adorari & ꝙ negetur fides & baptisma q̃ priuari uoluptatibus ludi. Si isti in ui gilia credunt firmiter se abnegasse fidem & baptisma & adorasse demonem: & si placeret demoni iterum idem fa cerent: Nam semper sunt parati satisfacere demoni. quo modo ergo est possibile ꝙ non sint heretici si in eis sit er ror fidei cum pertinacia: que duo faciunt baptizatum heretieum.

Et sic rationibus habetur manifeste ꝙ tales sunt heretici & deffensantes aut fauentes huic secte heretice sint excom municati extra de heret. excõmunicamꝰ: el primo paragra pho credentes & si infra ãnum non satisfaciunt: plectũtur multis penis ut ibidem habetur.

Petrus de palude in quarto sen: distinc. xiii. dicit: Quod aliqui fauent hereticis multis modis uidelicet prestando ali moniam: dicendo etiam ꝙ isti sunt boni homines: uel ꝙ iniuste agitur cõtra eos & ꝙ inquisitores imponũt eis mali gne conficta etiam quando illi qui funguntur offitio publi co in capiẽdo hereticos non fauent inquisitoribus sicut de bent quia qui non est mecum contra me est. Hec ille.

Deffenssantes uel fauentes huic secte uidenẽ sotii crimi

nis dist. lxxxiii. error non caret scrupulo societatis occulte: qui manifesto facinori desinit obuiare multomagis qui resistit eorum punitioni etiam sunt suspecti de heresi: quia error cui non resistitur approbatur: Nec ignorantia excusat illos maxime qui talia scire tenentur distin. xxxviii. qui ea. Ibi dicitur: Qui ea que dei sunt nesciunt a deo nesciuntur: Paulo attestante qui ait. Si quis ignorat ignorabitur:

Preterea si quis cōmitteret crimen lese maiestatis in illustrissimum principem nostrū crucifigeretur ab omnibus & iuenirentur leges extorte & per capilos tracte ad probandum eum esse acerbissime puniēdum multomagis hoc fieri debet cōtra crimina in regem regum & dominū dominātium cōmissa quare &ce.

Capitulum tertium huius tractaculi: in quo demonstratur ꝙ ludus sit possibilis.

u T autem dem⁹ finem huic tractaculo. uideam⁹ An ludus sit possibilis sicut pollicitus sum me ꝓbaturū cōtra eos qui palam predicāt eum esse impossibilem: Sunt enim aliqui qui ea putant impossibilia que aliquid admirationis habent non uisa ab eis: ymo etiam uisa secundum beatum augustinum in. xxi. de ciuitate dei capitulo septimo & etiam in. xiiii. c. xxiiii. ubi multa narrat que uidentur: impossibilia & tamen sunt uera.

Quod ludus ex omni sui parte sit possibilis probo. Aliqui dicūt ꝙ si locus ubi fit cōgregatio sit uicinus eorū habitationi pedibus suis illiuc pergūt hoc est possibile. Si distās portantur a demone: hoc etiā est possibile: de multis legit̄ portatis a demone: sicut de Symone mago ut legit̄ in legēda beati petri apostoli: De Hermogene ut scriptū ē in legēda beati Iacobi apostoli: & de inumeris aliis ymo saluator noster fuit portat⁹ a demone ī sanctā ciuitatē & positus supra pinaculū tēpli: Mathei. iiii. c. ubi gregori⁹ ī omelia dicit: cū dicit̄ de⁹ homo ī sanctā ciuitatem a dyabolo assumptus humane aures audire expauescūt iniquorū oium caput est

dyabolus: Quid ergo mirum: si se ab illo permisit in montem duci: qui se permisit ab illius membris crucifigi.

Quod detur demones icubi: id est apparentes i formis uirorũ cognoscentes mulieres & subcubi qui apparẽt in formis mulierum & patiũtur in actu uenereo ut mulieres probatur multis auctoritatibus. beatus Augustin⁹ in. xv. de ciuitate dei .c.xiii. ait apparuisse hominib⁹ angelorũ ut non solũ uideri uerũ etiam tangi possent. eadem uerissima scriptura testatur: & quoniam creberima fama est multi se expertos uel ab eis experti essent de quorũ fide dubitatio nõ est audisse confirmant Siluanos & faunos quos uulgo incubos uocant improbos sepe extitisse mulieribus & earum appetisse & peregisse concubitum: & quosdam demones quos galli dusios uocant hanc assidue immunditiam & temptare & efficere plures talesq; asseuerant ut hoc negare impudentie uideatur. Idem confirmat Isydorus libro. octauo. ethymologiarum capitulo. ultimo. Iosephus in primo libro antiquitatum dicit gigantes qui fuerunt ante diluuium progenitos fuisse ex demonibus. incubis. Etiam communiter theologi tenent idem in secundo sen. distinc. vii. ubi communiter hec questio mouetur Dicit tamen beatus Thomas: q̄ taliter geniti non sunt. filii diaboli: sed illius cuius est semen: Accipiunt enim: semen: unius hominis: & ponunt illud in matrice. mulieris.

Non est etiam impossibile q̄ commedant & bibant & ducant choreas: nec q̄ negent fidem sicut multi christiani faciũt aut demonem adorent sicut ante saluatorem ab omnibus quasi collebatur.

Si ergo omnia que sunt ludo necessaria & que ibi fiunt sunt possibilia: qua fronte debet iudicari impossibilis. Illi enim qui. non diligenter: examinant: conditiones ludi. in multa uerba inania prorumpunt & inordinata. ex quibus possent: incurrere heresim. Iheronimo attestante qui ait. Ex uerbis inordinate prolatis icurritur heresis. uelit oĩa studiose cõsiderare que ab hac secta narrant ñ stulta nec i sana cõtraria honori optimi maximi q̄

dei fidei nostre sacrisq legibus: Et quanto maiores: tanto plures incomposite loquendo in baratrum perditōnis eterne pertrahunt: pro quibus reddent ante tribunal districti iudicis rationem: a qua si liberari uoluerint inhereant ueritati que fugabit errores & ad patriam perducet claritatis eterne: quam nobis prestare dignetur ineffabilis ueritas. Iesus Christus dominus noster. Amen:

Deo gratias:

Explicit Lamiarum tractatus magistri Iheronimi Vicecomitis predicatorum ordinis &c.

Impressum Mediolani per magistrum Leonerdum Pachel Anno Domini. M. cccc. xc. Die. xiii. Mensis Septēbris.